

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Kamila Hráčová

Internetové diskuze o českém jazyce

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Kamila Hráchová**

Vedoucí práce: **PhDr. Tereza Klabíková Rábová**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

HRÁCHOVÁ, Kamila. *Internetové diskuze o českém jazyce*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií, 2015, 47 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Tereza Klabíková Rábová.

Abstrakt

Bakalářská práce *Internetové diskuze o českém jazyce* se zabývá analýzou vybraných internetových fór, jejichž předmětem je reflexe českého jazyka v internetové komunikaci. Jazyk v prostředí internetu vykazuje svoje specifika a charakteristické rysy, které vyplývají z povahy média v rámci kterého je používán. Teoretická část práce se proto zaměřuje na popis jednotlivých forem internetové komunikace a typů komunikace synchronní a asynchronní. Dále blíže specifikuje rysy, které jsou pro tuto komunikaci příznačné, její výhody a nevýhody a charakterizuje pravidla netikety. Samostatná kapitola je věnována konkrétním jazykovým specifickým internetové komunikace, včetně dichotomie mezi mluveností a psaností. Poslední teoretická část práce se zabývá češtinou v prostředí internetu všeobecně a fenoménem tzv. *Grammar Nazis*.

V analytické části práce jsou popsány a analyzovány příspěvky ve třech internetových diskuzích z diskuzního fóra Nyx, jejichž hlavním tématem je český jazyk a dále příspěvky na stránce *Grammar nazis – česká verze* na sociální síti Facebook. Analýza je provedena z pohledu nejčastěji se vyskytujících typů pravopisných pochybení, míry jejich závažnosti z pohledu přispěvatelů a dalších zajímavých metajazykových komentářů k jazyku v prostředí těchto fór, ale i jinde.

Abstract

Bachelor`s thesis *Internet forums about Czech language* focuses primarily on analysis of selected internet forums that reflect Czech language in internet communication. Internet language shows its own specifics and characteristics that arise from the medium in which it is being used. Therefore the theoretical part of this thesis concentrates on characterizing various forms of internet communication and describing different types of synchronous and asynchronous communication. Further there are in more detail typical attributes of this communication described, its advantages and disadvantages and also mentioned the meaning of the term of netiquette. One chapter is dedicated solely to language characteristics, above all to written – spoken dichotomy. Last theoretical chapter is dedicated to Czech language in internet communication as such and the phenomenon of so called Grammar Nazis.

Practical part of this thesis describes and further analyses posts in three chosen internet discussions in internet forum Nyx that focus primarily on Czech language, and also one Facebook page dedicated to Czech Grammar Nazis. The analysis is conducted from the point of view of most frequently used types of grammatic errors, how serious they are considered by forum users and other rather specific metalanguage commentaries towards the language used in this forum and elsewhere.

Klíčová slova

Internetová komunikace, synchronní a asynchronní komunikace, netiketa, český jazyk, internetové diskuze, Grammar Nazis

Keywords

Internet communication, synchronous and asynchronous communication, netiquette, Czech language, internet forum, Grammar Nazis

Rozsah práce: 79 297 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. ledna 2015

Kamila Hráčková

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Hráčová Kamila

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2011

E-mail diplomantky/diplomanta:
hrachovak@gmail.com

Studijní obor/forma studia:
Mediální studia/kombinované

Předpokládaný název práce v češtině:
Internetové diskuze o českém jazyce

Předpokládaný název práce v angličtině:
Internet forums about Czech language

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: *ZS 2012/2013*):
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)
LS 2013/2014

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Cílem bakalářské práce je deskripce a analýza internetových diskuzí, jejichž hlavním předmětem je reflexe jazyka užívaného v on-line komunikaci. Primárně budou analyzována fóra na internetovém diskuzním serveru *nyx.cz*, která se zabývají metajazykem, jednotlivými gramatickými jevy, nejzávažnějšími pravopisnými chybami členů serveru a uživatelů internetu vůbec, ale také chybným používáním slov, vytvářením novotvarů, zdvořilostí a komolením slov. V rámci práce bude dále přiblížen fenomén *grammar nazis* a analyzována internetová stránka *Grammar nazis – česká verze na sociální síti Facebook*.

Součástí práce bude úvodní charakteristika internetové komunikace, vymezení specifík českého jazyka v internetové komunikaci a prožívání jazyka v internetových diskuzích a prostředí internetu jako takovém.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

- ⤴ **Internetová komunikace - charakteristika internetové komunikace a její specifika, možnosti komunikace na internetu, dělení na synchronní a asynchronní komunikaci, typy internetové komunikace**
- ⤴ **Diskuzní servery - komunikace na diskuzních serverech, netiketa, diskuzní server *nyx.cz*, sociální síť Facebook**
- ⤴ **Jazyková specifika komunikace na diskuzních serverech - diakritika, psanost vs. mluvenost, spisovnost vs. nespisovnost, interpunkce a další rysy**
- ⤴ **Internetové diskuze o jazyku na internetu - český jazyk jako předmět internetové komunikace, pravopis a jeho reflektování na internetu, fenomén *grammar nazis***
- ⤴ **Internetové diskuze o jazyku na serveru *nyx.cz* - charakteristika diskuze "gramatické kiksy na *nyxu*", nejčastěji uváděné a diskutované jevy, diskuze "Které slovo vás vytáčí k nepříteli a proč? (klub sociální menšiny)" vs. diskuze "Čeština - útočiště pro příznivce naší mateřštiny" - nejčastěji diskutované jevy, problémy.**
- ⤴ **Internetová stránka *Grammar nazis* - česká verze na sociální síti Facebook.**

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):
Vybrané diskuze na internetovém serveru Nyx.cz od (začátku?) roku 2012 do doby zpracování bakalářské práce:

- ▲ **Které slovo vás vytáčí k nepříteli a proč? (Klub sociální menšiny)**
- ▲ **gramatické kiksy na nyxu**
- ▲ **Čeština - útočiště pro příznivce naší mateřštiny**

Diskuze Grammar nazis - česká verze na sociální síti Facebook od roku 2012 do doby zpracování bakalářské práce.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Deskripce, analýza a interpretace zpracovávaného materiálu, příp. jeho komparace, kvalitativní výzkum.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

JANDOVÁ, E. *Konverzace na WWW chatu*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2006.

Kniha analyzuje komunikaci na WWW chatu jako specifický druh konverzace. Všímá si jí z hlediska jejích zvláštností ve srovnání s komunikací mluvenou i psanou.

JANDOVÁ, E., DAVID, J., HOFFMANNOVÁ, J., SVOBODOVÁ, D., MÜLLEROVÁ, O. *Čeština na WWW chatu*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2006

Přináší komplexní pohled na základní jazykové aspekty komunikace na WWW chatu. Zaměřuje se na rozpor, který vyplývá z bezprostřednosti, autentičnosti a mluveného charakteru komunikace na jedné straně a z jejího přenosu elektronickým médiem v písemné formě na straně druhé.

ČMEJRKOVÁ, S.: *Jazyk a styl elektronické komunikace: čeština a počítačština*. In: *Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Řada jazykovědná*. Opava: Slezská univerzita v Opavě 2003.

Príspevek sa zaoberá špecifiky štýlu e-mailů a SMS zpráv. Mezi jinými sleduje užívání emotikonů, jazykovou hru, sociální ráz počítačové komunikace, vliv angličtiny.

Čeština doma a ve světě. Praha : Filozofická fakulta UK v Praze, centrum pro DeskTop publishing, 2006. Ročník XIV.

Tématem celého čísla je čeština na internetu. Zabývá se postoji k pravopisu v diskuzích na internetu, e-češtinou, tématem internetových přezdívek, ironickým rozměrem internetové komunikace a dalšími tématy s internetem spojenými.

CRYSTAL, David. *Language and the internet*. 2nd ed. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2006, xi, 304 s. ISBN 978-0-521-86859-4.

Zabývá se vlivem nových forem komunikace na jazyk.

KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci (monografie)*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-78-0.

Publikace se zaměřuje na základními pojmy a poznatky z oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT) a komunikace. Tedy z pohledu na ICT jako na komunikační nástroje a na komunikaci jako neustále probíhající proces .

HERRING, S. C., STEIN, D., & VIRTANEN, T., Eds. *Handbook of pragmatics of computer-mediated communication*. Berlin: Mouton De Gruyter, 2013. ISBN 978-3110214451

Kniha poskytuje přehled o pragmatice jazyka a používání jazyka v prostředí digitálních technologií.

THURLOW, C., & MROCZEK, K. (Eds.), *Digital discourse: Language in the new media*. New York: Oxford University Press, 2011. ISBN 978-0-199-79544-4

Sociolingvistický pohled na povahu jazyka používaného v digitálních technologiích. Zabývá se sociolingvistikou nových médií a charakteristikou současných technologií.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za

posledních pět let)

Na téma internetových diskuzí o českém jazyce a pravopisu nebyla dosud žádná bakalářská ani magisterská práce zpracována. Níže uvádím seznam prací s obdobnou tematikou.

MACHOVÁ, Barbora. *Jazyk zpravodajství na internetu vs. jazyk publicistiky v tištěných médiích: pragmatolingvistická analýza.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. Vedoucí práce Tereza Rábová.

KOMRSKOVÁ, Zuzana. *Pravopisné a grafické inovace v internetových textech.* Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. 2010. Vedoucí práce Petr Mareš.

ČERNÁ, Eliška. *Specifika jazykové stránky blogů na českém internetu.* Bakalářská práce. bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. 2010. Vedoucí práce Ivana Bozděchová.

TOMÁŠOVÁ, Lucia. *Nové internetové humory.* Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií. 2011. Vedoucí práce Jaroslav Švelch.

MACURA, Lukáš. *Komunikace a komunity na internetu.* Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Katedra sociologie. 2009. Vedoucí práce Jana Duffková.

KLIKA, Jan. *Rétorika uživatelů vybraných asynchronních diskuzí na internetu.* Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií. 2012. Vedoucí práce Jiří Kraus.

BRŮNOVÁ, Kateřina. *Jazyková analýza vybraných internetových diskuzí.* Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka. 2012. Vedoucí práce Radka Holanová.

KONEČNÁ, Martina. *Specifika internetové komunikace v prostředí webového chatu.* Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra žurnalistky. 2011. Vedoucí práce Petra Chvojková.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUCÍ PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD.....	3
1. INTERNET A INTERNETOVÁ KOMUNIKACE.....	4
1.1. Historie internetu	4
1.2. Internetová komunikace	5
2. SYNCHRONNÍ KOMUNIKACE.....	5
1.1. Talk.....	6
1.2. Chat.....	6
1.2.1. Internet relay chat (IRC).....	7
1.2.2. WWW chat	7
1.3. Instant Messaging	8
1.4. VoIP	8
1.5. MUD	8
2. ASYNCHRONNÍ KOMUNIKACE.....	9
2.1. Webové stránky	9
2.2. Elektronická pošta.....	9
2.3. Diskuzní skupina/fórum, newsgroups	10
3. SOCIÁLNÍ SÍTĚ.....	11
4. SPECIFIKA INTERNETOVÉ KOMUNIKACE	13
4.1. Výhody a nevýhody internetové komunikace.....	14
4.2. Netiketa	15
5. CHARAKTERISTICKÉ RYSY INTERNETOVÉ KOMUNIKACE.....	16
5.1. Emotikony a sémiotické inovace	16
5.1.1. Emotikony	16
5.1.2. Sémiotické inovace	17
6. JAZYKOVÁ SPECIFIKA INTERNETOVÉ KOMUNIKACE.....	18
6.1. Mluvenost vs. Psanost	18
6.2. Nespisovný zápis výslovnosti.....	21
6.3. Opravy překlepů	21
6.4. Psaní diakritiky	22
6.5. Přístup komunikantů k pravopisu.....	23
6.6. Jazyková hra	24
6.7. Lexikální specifika.....	25
6.7.1. Chybný zápis slovesa být	25
6.8. Syntaktická rovina	26

7. ČESKÝ JAZYK JAKO PŘEDMĚT INTERNETOVÉ KOMUNIKACE.....	26
7.1. Čeština tématem internetových diskuzí.....	26
7.2. Pravopis a jeho reflektování v prostředí internetu.....	27
7.2.1. <i>Fenomén Grammar Nazis</i>	28
8. ANALÝZA INTERNETOVÝCH DISKUZÍ O ČESKÉM JAZYCE.....	29
8.1. Diskuze gramatické kixsy na nyxu.....	30
8.2. Diskuze Které slovo vás vytáčí k nepřičetnosti a proč? (Klub sociální menšiny) vs. Čeština - útočiště pro příznivce naší mateřštiny.....	34
8.3. Facebooková stránka Grammar nazis – česká verze	38
ZÁVĚR.....	41
SUMMARY.....	43
POUŽITÁ LITERATURA.....	44

Úvod

Podle údajů Českého statistického úřadu bylo v roce 2013 k internetu připojeno 67% českých domácností. V případě domácností s dětmi, to bylo dokonce 91,5% (ČSÚ, 2013). Většina českých obyvatel tedy s internetem a potažmo nějakou formou internetové komunikace přichází pravidelně do styku. Je proto naprosto logické, že na tyto nové formy komunikace reaguje také náš jazyk. A to konkrétně v tom smyslu, že upravujeme dosud zažitá komunikační stereotypy v souladu s charakterem tohoto nového média, včetně začlenění jak jeho možností, tak i omezení. (Čmejková, 1997).

Hlavním tématem této bakalářská práce je deskripce a analýza tří internetových diskuzí z diskuzního serveru Nyx, jejichž hlavním předmětem je právě reflexe českého jazyka užívaného v internetové komunikaci. Dvě z diskuzí se zabývají pravopisnými chybami ostatních uživatelů fóra, vytvářením novotvarů, zdvojnásobení a komolením slov, třetí pak kromě výše uvedeného slouží také jako prostředek pravidelných návštěvníků k hledání odpovědí na složitější lingvistické problémy. V rámci práce je zároveň představen poměrně nový fenomén související s internetovou komunikací tzv. *Grammar Nazis*, tedy osob, jejichž snahou je na chyby ostatních v internetové komunikaci upozorňovat. Proto je v analytické části popsána také česká facebooková stránka uživatelů, kteří sami se k této skupině hlásí.

Práce si klade za cíl popsat a charakterizovat přístup uživatelů internetu ke konkrétním jazykovým rysům internetové komunikace, zhodnotit míru jejich tolerance k jednotlivým jevům a postoje k dodržování pravopisných norem. Práce je pochopitelně uvedena teoretickou částí, která nejprve stručně shrnuje vývoj internetu samotného a představuje hlavní možnosti a formy komunikace v prostředí internetu, včetně charakteristiky softwarových prostředků, jež konkrétní formy komunikace umožňují. Následuje výčet hlavních rysů komunikace, které jsou podle většiny autorů pro ni typické, s důrazem na jednotlivá jazyková specifika společná pro většinu z nich. Vzhledem k tomu, že práce se v praktické části zaměřuje především na asynchronní komunikaci diskuzních fór, je důraz kladen na ty jevy, které jsou s nimi spojené. Naopak jevy příznačné výhradně pro jednu z forem internetové komunikace, především komunikaci synchronní, jsou popsány spíše okrajově.

1. Internet a internetová komunikace

1.1. *Historie internetu*

Internet je celosvětová síť, jež propojuje navzájem celou řadu dalších sítí na různých úrovních a je hierarchicky organizována. Vzhledem k tomu, že sítě na stejné úrovni jsou spolu propojeny navzájem, zůstává internet decentralizovaný, což je jedna z jeho základních vlastností. Přenos dat mezi jednotlivými počítači, které jsou pomocí internetu propojeny, probíhá pomocí tzv. IP (Internet Protocol) adres. Tato *síť sítí*, jak bývá někdy internet také označován, je ovšem zodpovědná pouze za přenos informací mezi jednotlivými počítači. Jsou to až služby fungující jako nástavba internetu, které umožňují skutečnou komunikaci mezi jednotlivými uživateli (Reifová, 2004).

Internet se vyvinul ze sítě ARPANET, která byla spuštěna v září 1969 jako výsledek snahy americké vládní organizace ARPA (Advanced Research Projects Agency) o vybudování decentralizované navzájem propojené komunikační sítě, jež by byla schopna spojit nejdůležitější strategická místa v USA jako byly např. univerzity nebo výzkumná a vojenská pracoviště a fungovala by i v případech, pokud by jejich velké části byly zničeny. Tato síť původně spojovala pouze čtyři uzly, a to University of California v Los Angeles, Stanford Research Institute, University of California v Santa Barbaře a University of Utah. O rok později došlo k propojení východního pobřeží USA a v roce 1973 bylo do sítě zapojeno již 40 počítačů (Chatfield, 2013).

Brzy po svém vzniku začala být síť využívána ke komunikaci mezi zaměstnanci jednotlivých pracovišť. V roce 1971 byla odeslána první e-mailová zpráva. Zlom v komunikaci a přerod na podobu sítě, jak ji známe dnes, představoval nicméně až rok 1983, kdy celá síť přešla na jednotný komunikační protokol Transmission Control Protocol (TCP) a Internet Protocol (IP) a následně také na systém doménových jmen. Internetový protokol přesně specifikoval cestu pro data, čímž bylo možné spojit jednotlivé počítače. TCP naopak zaručil, že data byla odeslána spolehlivě (Chatfield, 2013).

Rozvoj internetu dále pokračoval. V roce 1973 došlo k propojení prvních dvou neamerických institucí a od poloviny 80. let se postupně připojovaly další a další země. V roce 1989 vyvinuli vědci ze švýcarského institutu pro jaderný výzkum CERN (z

francouzského Conseil Européen pour la recherche nucléaire), který zároveň v té době vlastnil největší internetový server v Evropě, princip World Wide Web (Reifová, 2004). Podle Chatfielda (2013) se tato služba v průběhu let stala v rámci moderní digitální kultury dokonce nejdůležitější internetovou službou. Jak dále autor na stejném místě uvádí, i podle konzervativních odhadů existuje v současnosti více než jeden bilion webových stránek.

1.2. Internetová komunikace

Internetovou komunikací rozumíme elektronickou komunikaci v prostředí internetu. Za elektronickou komunikaci označujeme komunikaci zprostředkovanou elektronickými technologiemi, které ale nemusí být nutně propojené internetovou sítí. (srov. Čmejková, 1997). Internetovou komunikaci můžeme primárně rozdělit podle časového hlediska, tedy podle toho, zda její účastníci musí být pro zdárný průběh komunikace u svých počítačů ve stavu *on-line*, tedy připojeni k síti a reagovat ihned, nebo mohou být *off-line*. Toto kritérium rozděluje komunikaci na synchronní a asynchronní.

2. Synchronní komunikace

Pokud mluvíme o synchronní komunikaci, máme na mysli takové situace, při kterých dochází ke komunikaci v reálném čase. Donedávna byla za takovou komunikaci považována pouze komunikace v mluvené podobě, kdy oba komunikující byli přítomni nejen z časového, ale i prostorového hlediska. To se však s rozvojem internetové komunikace změnilo. Nyní nejen že již nejsou jednotliví účastníci prostorově omezeni, ale vzájemná komunikace nemusí mít dokonce ani formu mluvené konverzace, hovoříme o tzv. mluvené komunikaci zprostředkované (Jandová, 2007).

Do synchronní komunikace přiřazuje většina autorů především chat (srov. Kopecký, 2007). Naproti tomu Jandová (2007) se přiklání ve své práci spíše k termínu kvazisynchronní komunikace, který je podle autorky výstižnější, neboť produkce a recepce textu probíhá s určitým, byť marginálním, časovým posunem a příjemce nemá možnost reagovat na komunikujícího již v průběhu vzniku textu, jako tomu je v případě

čistě synchronní komunikace.. Představiteli tohoto typu komunikace jsou především internetové telefonování a různé typy chatu.

1.1. Talk

Systém talk umožňuje komunikaci dvou partnerů (*one-to-one*), kteří mají ve svém počítači nainstalovaný program s touto službou. Považuje se za nejranější formy komunikace v reálném čase prostřednictvím psaného slova, a tedy de facto předchůdce chatu (Chatfield, 2013).

1.2. Chat

Na chatu spolu simultánně vede rozhovor více lidí, kteří jsou ve stejný moment ve stavu *on-line*, a využívají některou z chatovacích služeb. Chat simuluje rozhovor vedený v reálném čase, pouze ke komunikaci dochází prostřednictvím psaného slova, nikoliv živé řeči. Uživatelé zde zpravidla komunikují anonymně, pod zaregistrovanou přezdívku tzv. *nickem*. Jednotliví komunikanti nejen, že musí být v tuto dobu aktivní u svých počítačů, ale musí se také nacházet na stejném místě, tj. v některé z chatovacích místností, nebo její obdobě.

Ke komunikaci může docházet mezi všemi přítomnými chatujícími najednou (*many-to-many*), nebo pouze mezi dvěma účastníky (*one-to-one*) prostřednictvím tzv. *šeptání*, kdy je ostatním tato konverzace neviditelná. Nejčastější formou je konverzace v rámci dílčích dialogů, které se účastní pouze část chatujících, ovšem těchto dialogů může probíhat paralelně v jedné místnosti několik. Repliky jsou většinou velmi krátké, neboť s jejich přibýváním se text rychle pohybuje po obrazovce směrem nahoru a delší příspěvky by bylo obtížné číst. Chat může mít také formu audio chatu nebo video chatu, tedy komunikace prostřednictvím mikrofону nebo videokamery (Jandová, 2006a).

1.2.1. Internet relay chat (IRC)

Komunikace prostřednictvím IRC chatu je založena na modelu sever/klient, a proto může probíhat pouze pomocí speciálních programů, které musí mít jednotliví účastníci nainstalované ve svém počítači. IRC vznikl v roce 1988 a představoval jednu z prvních možností komunikace v reálném čase (Chatfield, 2013). Účastníci se v něm připojují do různých kanálů, které jsou obdobou chatovacích místností. Kanály se označují jménem, které uvozuje znak #. Po připojení se uživateli zobrazí živý chat v podobě textu. Komunikující mohou být přítomni na více kanálech najednou a zároveň IRC poskytuje také možnost komunikovat s jiným uživatelem soukromě. Programy se v počátcích ovládaly pomocí textových příkazů, nyní už je možné je ovládat také prostřednictvím ikoněk (Jandová, 2006a).

1.2.2. WWW chat

Webový chat je pro uživatele nejjednodušší způsob, jak si popovídat. K jeho fungování je potřeba pouze internetový prohlížeč a ovládání je zpravidla velmi snadné (Žemlička, 2003). Účastníci WWW chatu spolu komunikují v jednotlivých místnostech (*chatrooms*) zpravidla formou *many-to-many*, zároveň je ale možné odesílat příspěvky pouze vybraným osobám tak, aby ostatní text neviděli. Některé místnosti nemají striktně vymezené téma konverzace, jiné mohou být zaměřeny specifičtěji. To ovšem neznamená, že se chatující drží pouze vymezeného tématu a diskuze se nemůže stočit i k tématům jiným (Jandová, 2006a). Místnosti mohou být stálé, nebo vytvořené pouze dočasně. Pravidla pro jejich založení se řídí pravidly portálu, v rámci kterého komunikace probíhá. Na některých severech lze otevřít i místnost moderovanou, kde host může odpovídat na dotazy chatujících. Jandová (2006a) nicméně uvádí, že moderovaný chat je spíše ojedinělou záležitostí a bývá zřizován především na stránkách elektronický deníků nebo televizních stanic.

Systémy umožňují zapojení do chatu i bez registrace jako host, ovšem v takovém případě je přístup do místností omezen a k dispozici nejsou všechny funkce. Při registraci si uživatel volí svůj *nick*, pod kterým pak na chatu vystupuje (Žemlička, 2003).

1.3. *Instant Messaging*

Podstatou služeb z kategorie Instant Messaging je na rozdíl od chatu soukromá synchronní komunikace. Rozhovor může být veden mezi dvěma účastníky, nebo v rámci skupinky pozvaných osob. Jako první představil tuto službu v roce 1996 program ICQ. O rok později přišla firma AOL se službou Instant Messenger (Chatfield, 2013). K textovým zprávám je možné připojovat zároveň datové soubory nebo přes tyto programy hrát hry. Díky narůstající výkonnosti počítačů a rychlosti připojení začaly být do této komunikace začleňovány také audio a video zprávy. V současné době tedy již nejde pouze o komunikaci textovou, ale je možné přes tyto programy také telefonovat nebo provozovat audio a video chat (Chatfield, 2013).

1.4. *VoIP*

Velmi blízká Instant Messingingu je služba VoIP (Voice over IP), tedy telefonování prostřednictvím internetu. I v tomto případě je pro využití služby nejprve nutné nainstalovat v počítači speciální program, např. Skype, který toto umožňuje. Prostřednictvím služby VoIP je možné telefonovat zdarma, respektive komunikovat na velké vzdálenosti pouze za cenu internetového připojení. Služba Freecall.com dokonce umožňuje zdarma telefonovat prostřednictvím počítače na pevnou telefonní linku (Kopecký, 2007). Také tato technologie již dnes nabízí nejen klasické hovory, ale také video hovory.

1.5. *MUD*

Jako další druh synchronní internetové komunikace typu chat uvádí Jandová (2006a) systém MUD (Multi-User Dungeon), který funguje na principu hry prostřednictvím komunikačního programu. Většinou je MUD formován kolem virtuálního světa s jedním nosným tématem, zpravidla sci-fi nebo fantasy. Jednotliví účastníci si rozdělí podle vlastních pravidel vytvořené role a hrají spolu. Moderním nástupcem MUD jsou hry MMPORGS (Massively Multiplayer Online role Playing Games). I v rámci těchto her mezi sebou hráči kromě hraní samotného komunikují (Winkler, 2009).

2. Asynchronní komunikace

Na rozdíl od komunikace synchronní probíhala asynchronní komunikace původně pouze v písemné formě, a to se zpožděním v řádu od několika minut až po dobu několika let. Při této komunikaci je zapojen pouze kanál vizuální, ale protože je percepce a produkce textu oddělena, nemá příjemce možnost vidět autora v době vzniku textu (Jandová, 2007). Komunikace tedy probíhá bez odezvy v reálném čase (Kopecký, 2007). K asynchronní komunikaci řadíme webové stránky, komunikaci prostřednictvím e-mailu, diskuzní fóra nebo diskuzní skupiny.

2.1. Webové stránky

Jak již bylo uvedeno výše, k vývoji WWW stránek, jinak řečeno technologii World Wide Web došlo ve švýcarském CERNu v roce 1989. Vynález WWW umožňuje uživatelům internetu přístup prostřednictvím webového prohlížeče na jednotlivé multimediální stránky zveřejňované na síti. Informace na nich jsou prezentovány v kódu HTML nebo XHTML. Výchozím bodem je vždy domovská stránka, která se skládá především z textu a multimediálních dat, jako jsou videa, fotky, ale také z hypertextových odkazů, pomocí kterých lze přecházet na stránky další na jiných severech, a tak se pohybovat v prostředí sítě multilineárně (Winkler, 2009).

Webové stránky již dávno nemají formu pouze jednosměrné komunikace, ale stávají se prostředím interaktivním, které umožňuje nejrůznější formy zpětné vazby. Ať už je to zveřejnění odkazu na e-mailovou adresu, nebo přímo integrované diskuzní fórum, v rámci kterého může probíhat komunikace jak s autorem/majitelem stránek a jejich čtenářem (*one-to-one*), tak mezi více návštěvníky a autorem (*many-to-one*) anebo dokonce pouze mezi návštěvníky navzájem (*many-to-many*) (Jandová, 2006a).

2.2. Elektronická pošta

První e-mail, neboli zpráva odeslaná prostřednictvím elektronické pošty za použití symbolu @ pro označení konkrétního místa adresáta, byl odeslán v roce 1971 v rámci sítě ARPANET (Chatfield, 2013). Dnes už by si většina z nás pravděpodobně

neuměla život bez této služby ani představit. Principem elektronické pošty je zasílání zpráv napsaných na klávesnici počítače adresátovi, případně několika adresátům najednou. Zprávy nejsou doručeny přímo do počítače adresáta, ale na on-line poštovní sever, ze kterého jsou následně do příslušného počítače staženy. Stáhnout zprávu je možné buď pomocí poštovního klienta, tedy softwaru, který je součástí operačního systému počítače (např. pravděpodobně nejznámější Microsoft Outlook), anebo prostřednictvím tzv. *webmailu*, tedy klienta, který je umístěn na internetu a přístup k němu je možný přes běžný internetový prohlížeč (Kopecký, 2007). Tuto službu nabízí například Seznam.cz, Centrum.cz, Google.com a řada dalších.

Služba *webmail* byla poprvé představena v roce 1995. Dnes se k získávání zpráv oběma výše uvedenými způsoby používají dva dominantní protokoly – Post Office Protocol (POP) a Internet Message Access Protocol (IMAP) (Chatfield, 2013). Velmi důležitou součástí elektronické pošty je možnost zasílat prostřednictvím e-mailové zprávy také přílohy, tedy soubory, kterými mohou být fotografie, videa, dokumenty v různých formátech, databáze. Omezení jsou dána pouze stanovenou maximální velikostí, kterou určuje poskytovatel služby.

Hlavní komunikační výhodou e-mailu oproti klasické korespondenci je především rychlost, jakou komunikace probíhá. Pokud je adresát zprávy v momentě jejího odeslání *on-line*, může odpovědět v řádu několika sekund. Záleží pouze na adresátovi, zda se rozhodne reagovat ihned, nebo odložit odpověď na později. Podle Čmejkové (1997) se na rozdíl od pomalejšího rytmu v klasické psané komunikaci dialogický rytmus e-mailové komunikace podobá více ústní konverzaci. E-mail je podle autorky mnohem interakčnější. Velkou výhodou tohoto typu komunikace je také možnost se zprávou dále pracovat, uložit ji, vytisknout, přeposlat jinému adresátovi atd. Komunikace zde může probíhat pouze mezi dvěma partnery (*one-to-one*), anebo může být adresátů více (*one-to-many*).

2.3. Diskuzní skupina/fórum, newsgroups

V rámci diskuzních fór/skupin probíhají na webové stránce diskuze jednotlivých účastníků k určitému tématu. Hlavním rozdílem oproti chatové komunikaci je, že se

jednotlivé příspěvky ukládají na serveru a je možné se k nim s různým časovým odstupem vracet. Uživatelé tak nemusí být všichni v režimu *on-line*, ale mohou reagovat na vybrané příspěvky i s časovým odstupem několika dní nebo měsíců. Diskuze k jednomu tématu tak fakticky může probíhat i po dobu několika let (Jandová, 2007). Příspěvky se mohou uživatelům zobrazovat lineárně v časovém sledu podle data a času odeslání na server, nebo hierarchicky, kdy se odpovědi přiřazují přímo pod příspěvky, na které reagovaly, nikoliv na konec diskuzního vlákna.

Diskuzní skupiny mohou vznikat k novinovým článkům nebo celým webovým stránkám jako jejich doplněk, mohou mít formu návštěvní knihy, nebo být naopak součástí diskuzního fóra, které obsahuje mnoho různých skupin a zaměřuje se na celou řadu rozličných témat. Komunikace v rámci diskuzních fór může mít formu dialogu (*one-to-one*), kdy ostatní účastníci pouze příspěvky sledují, ale nijak se nezapojují, anebo se do ní může zapojit více komunikantů (*many-to-many*) (Jandová, 2007).

Diskuzní fóra představují podle Hašové (2003) prostor, v němž se scházejí uživatelé internetu, kteří si chtějí popovídat s dalšími uživateli prostřednictvím svých příspěvků, chtějí sdělit někomu (často zcela neznámému) své pocity a názory nebo navázat komunikaci s novými lidmi.

3. Sociální síť

Specifickým typem internetové komunikace jsou sociální sítě, neboť řada z nich umožňuje zároveň jak komunikaci synchronní, tak i asynchronní.

Sociální sítě se začaly rozvíjet už v polovině 90. let, ale zpočátku nabízely pouze vylepšené služby chatovacích místností. Postupně se začaly rozšiřovat o prostor pro vytváření osobních profilových stránek a možnost sdílení obsahu. Změnu přinesl v roce 2002 až vznik sociální sítě nového stylu – Friendsteru. Tato síť nejen pomáhala svým uživatelům nalézt dávné spolužáky, jako to uměly již její předchůdkyně a zprostředkovat kontakty na osoby s podobnými zájmy, ale také umožňovala svým členům prohlížet si profily ostatních, komunikovat s přáteli a sdílet s nimi různé zajímavé zprávy. O rok později zahájily provoz stránky Myspace, které fungovaly na

velmi obdobném principu. V roce 2006 již měl Myspace jeden milion uživatelů (Chatfield, 2013).

Od roku 2006 funguje také mikrobloginovací síť Twitter, jejímž hlavním smyslem je vytvářet krátká 140znaková sdělení (*tweety*), sledovat sdělení ostatních a v reálném čase je přijímat a předávat dál (Chatfield, 2013). Speciálním typem sociální sítě jsou profesní sociální sítě, jako například nejznámější síť LinkedIn, která vznikla v roce 2003. Jejím prostřednictvím je možné prezentovat svoji profesní historii a životopis, navazovat kontakty s lidmi působícími v příbuzných odvětvích, komunikovat s nimi a doporučovat je dalším (Chatfield, 2013).

Dnes je jak ve světě, tak díky své jazykové mutaci i v ČR nejpoužívanější a nejvýznamnější sociální sítí Facebook, který byl původně založen v roce 2004 jako služba určená výhradně pro studenty Harvardovy univerzity (Kulhánková, 2010). Postupně se k této síti připojovaly další americké školy, nejprve soukromé univerzity, které byly členy takzvané Ivy League¹, později byl přístup otevřen pro studenty všech vysokých a středních škol. Od roku 2006 se již může připojit kdokoli starší 13 let. Hranici 100 milionů uživatelů dosáhl Facebook v roce 2008, hranici půl miliardy uživatelů v polovině roku 2010, o dva roky později přesáhl počet uživatelů jednu miliardu (Chatfield, 2013). V České republice bylo k únoru 2014 na Facebooku zaregistrováno 4,2 milionu uživatelů, což jsou přibližně 2/3 uživatelů internetu (ČTK, 2014).

V rámci sociální sítě Facebook má uživatel možnost komunikovat různými způsoby. Z pohledu asynchronní komunikace formou založení vlastního profilu, který funguje obdobně jako webová stránka, na němž lze sdílet příspěvky, fotky a videa, jež pokládá za důležitá nebo zajímavá. Zda bude přístup k této stránce a jednotlivým informacím nějak omezen, záleží zcela na individuálním nastavení každého uživatele. Jednotlivé příspěvky mohou následně v různém časovém rozmezí okomentovat ostatní členové sítě, kteří k nim mají přístup. Komunikace tedy může nabýt formu obdobnou internetové diskuzi k určitému tématu, které je předurčené obrázkem, citací, nebo stanoviskem uživatele.

¹ Skupina 8 nejprestižnějších amerických univerzit.

Zároveň je možné na Facebooku zakládat také různé zájmové skupiny, v nichž se komunikace odvíjí formou dílčích výměn názorů a zkušeností ke konkrétnímu problému, v rámci předem obecněji vymezeného tématu. Zprávy, které je možné zasílat ostatním uživatelům ve stavu *off-line*, představují naopak jakousi obdobu e-mailu.

Co se týče synchronní komunikace, pokud jsou uživatelé *on-line*, je možné si s nimi prostřednictvím zpráv „povídat“, a to nejen formou *one-to-one*, ale i *many-to-many*, což v tomto ohledu Facebook naopak přibližuje internetovému chatu.

Sociální sítě se staly určujícím trendem současné etapy vývoje internetu, neboť webové stránky, které byly původně primárně využívány především jako nástroj k vyhledávání informací, slouží nyní stále více pro vyhledávání osob a udržování kontaktu s nimi. To potvrzují i statistiky Facebooku, který v roce 2010 dosáhl dalšího významného milníku, když v USA předstihl Google a stal se tak nejnavštěvovanější webovou stránkou (Chatfield, 2013).

4. Specifika internetové komunikace

Komunikace v prostředí internetu pochopitelně vykazuje některé specifické rysy, které ji odlišují od jiných forem komunikace. Má svoje přednosti a zápory, svoje „pravidla hry“, provázejí ji charakteristické vzorce chování, společné většině účastníků komunikace, již je považují za přirozené, nebo dokonce žádoucí, ale pro člověka neznalého tohoto prostředí mohou být překvapující.

Čmejková (2006, s. 4) charakterizuje komunikaci na internetu jako „sít sociálních vazeb simulující kontakt mezi vzdálenými a často neznámými pisateli, kteří spolu vedou paradoxně intimní dialog.“ Jde tedy o interakci osob, které se setkaly v určitou dobu na stejném místě (i přes to, že ke komunikaci může docházet s časovou prodlevou i několika měsíců nebo let) a zvolené médium jejich vzájemnou komunikaci formuje.

4.1. Výhody a nevýhody internetové komunikace

Žemlička (2003) uvádí tyto hlavní výhody internetové komunikace:

- Rychlost
- Nízká cena
- Možnost komunikace na velké vzdálenosti
- Snadný přístup k informacím
- Decentralizace internetu
- Možnost práce z domova
- Nové možnosti pro lidi s tělesným postižením

Oproti tradiční písemné komunikaci je internetové komunikace bezpochyby několikanásobně rychlejší, což ji přibližuje komunikaci ústní. Také důvody pro odmlčení v této konverzaci se s výjimkou technických závad podobají konverzaci ústní (Čmejrková, 1997). U synchronních typů komunikace, jako je např. chat, je tento rozdíl ještě markantnější.

Komunikace na velké vzdálenosti se díky internetu nejen zjednodušila, ale ve srovnání s cenami mezinárodních hovorů také výrazně zlevnila. Díky možnosti vyhledávat pomocí hypertextu a služby WWW má nyní člověk přístup k mnohem většímu množství informací než kdy předtím, navíc internet je stále jako na svém počátku decentralizovaný a nikdo jej nevlastní. Kromě jiného slouží také jako prostředek pro seznámení lidí, kteří by se v reálném světě neměli šanci potkat, například z důvodu svého hendikepu.

Naopak jako zápory internetové komunikace popisuje autor (tamtéž) tyto charakteristiky:

- Anonymita
- Odlišťenost
- Nadužívání místo skutečného kontaktu
- Informační přesycenost
- Falšování a pomíjivost dat

Nebezpečí anonymity spočívá v tom, že vytváří relativně bezpečný prostor i pro ty, kteří se pohybují na, nebo dokonce za hranicí zákona. Chybějící nevirtuální kontakt mezi jednotlivými účastníky komunikace má za následek její odlidštění a chlad, ale zároveň představuje riziko v tendenci upřednostňovat tento způsob místo skutečného kontaktu. Nepřeberné množství informací je pouze zdánlivou předností, neboť jde ruku v ruce s informační přesyceností, která naopak ztěžuje lidem orientaci a výběr skutečně důležitých a podstatných sdělení. V neposlední řadě autor za negativa považuje nebezpečí zfalšování dat, která jsou přes internet přenášena a jejich pomíjivost.

4.2. Netiketa

Stejně jako se v reálném životě lidé řídí soubory pravidel a norem chování, existují obdobná pravidla pro chování v prostředí internetu, tzv. *netiketa*. Slovo *netiketa* je složené z anglického slova *net* = síť a *etiquette* = pravidla chování. Satrapa (2005) uvádí, že ač se jednotlivé konkrétní výklady tohoto pojmu mohou mezi autory lišit, obecně se dá říci, že *netiketa* jsou pravidla pro uživatele internetu, kteří do něj aktivně přispívají (srov. Kopecký, 2007). *Netiketu* můžeme chápat v širším smyslu slova jako obecná pravidla pro řád sítě, nebo v užším smyslu slova jako závazná pravidla pro chování v rámci konkrétního komunikačního nástroje, např. konkrétního chatovacího serveru.

V obecné rovině Satrapa (2005) především vyzdvihuje požadavek na komunikanty chovat se tak, jak by se člověk choval i při osobním setkání, tedy nenechat se zmást anonymitou internetového prostředí, ale naopak si uvědomit, že adresátem sdělení je také konkrétní člověk. To znamená nejen se vyvarovat agresivního chování a zesměšňování ostatních uživatelů, ale podle autora také například pokusit se najít odpověď na otázku nejprve sám, než se budu ptát ostatních. A naopak pokud odpověď na dotaz jiného uživatel znám, tak se o ni podělit.

Na nebezpečí změny chování v anonymním prostředí internetu, oproti situacím, kdy bychom komunikovali se svým protějškem tváří v tvář, upozorňuje také Chatfield (2013). Podle něj však *netiketa* neznamená pouze dodržování zásad zdvořilosti z pohledu komunikace, ale postupně se obsah těchto norem rozšířil také o závazek

uživatelů nezneužívat dvou hlavních charakteristik komunikace v prostředí internetu, a to anonymity a multiplicity, tj. snadné reprodukovatelnosti a distribuce textů.

5. Charakteristické rysy internetové komunikace

Vzhledem k tomu, že jednotlivé texty v internetové komunikaci se mezi sebou mohou značně odlišovat v závislosti na konkrétní formě komunikačního nástroje, budou popsány především takové charakteristické rysy, které jsou pro většinu z nich společné, i když se tak může dít s různou intenzitou v závislosti na konkrétním typu komunikace. Jelikož se analytická část práce zaměřuje na komunikaci v rámci diskuzí na diskuzním serveru Nyx a ve skupině *Grammar nazis – česká verze* na sociální síti Facebook, budou blíže specifikovány primárně ty charakteristiky, které jsou typické právě pro tyto formy komunikace.

5.1. Emotikony a sémiotické inovace

V mluvené konverzaci komunikujeme jak prostřednictvím kanálu zvukového, tak vizuálního. Oba dva mohou mít pro celkové vyznění textu naprosto zásadní význam. Zvuková stopa umožňuje zapojit prozodické prostředky jako intonaci, tempo řeči, barvu hlasu, případně prostředky paraverbální, jako hlasitost nebo délku pauz mezi slovy a větami. Naopak vizuální kanál zase umožňuje v případě, že komunikace skutečně probíhá tváří v tvář, zapojit i gesta, mimiku nebo pohyb těla (Jandová, 2006b). V psané internetové komunikaci, je verbální kanál naopak zcela opomenut. Komunikantni jej proto nahrazují jinými prostředky a ještě více než v tradiční komunikaci písemné, mají potřebu vyjádřit svoje emoce a postoje jinak než klasickými jazykovými prostředky (Hladká, 2006).

5.1.1. Emotikony

Jednoznačně nejznámějším prostředkem nahrazujícím komunikaci tváří tvář jsou tzv. *emotikony*. *Emotikon* je název sledu znaků, pomocí kterých je možné vyjádřit emoce v internetové komunikaci (Winkler, 2009). *Emotikony* mohou být textové, tvořené postupným psaním znaků ASCII kódu, nebo grafické, které může uživatel

vybírat z předem dané nabídky webové stránky, programu, nebo například mobilního telefonu. První *emotikon* vznikl pravděpodobně v roce 1982, a to formou použití interpunkčních znamének k znázornění obrysu lidské tváře (Chatfield, 2013). Nejznámější základní formou *emotikonu* je bezpochyby tzv. *smiley*, tedy znak dvojtečky, spojovníku a kulaté závorky zprava, eventuelně v redukované podobě pouze dvojtečky a závorky. Tento symbol znázorňuje smějící se obličej otočený o 90° doleva. Analogicky se tvoří obličej zamračený. Substitucí jednotlivých částí *emotikonu* pak lze znázornit další emoce. Na internetu je možné nalézt dokonce slovníky textových *emotikonů*, jejichž počet se pohybuje ve stovkách (Jandová, 2006b).

Úlohou *emotikonů* je především rychle a výstižně, tedy přesně v souladu s povahou elektronické komunikace samotné, vyjádřit ty aspekty komunikační situace mluveného projevu, které jsou obvykle plněny prostředky neverbálními. Představují citové postoje mluvčího, pomáhají navázat a udržet kontakt s adresátem a především přispívají k přesnější interpretaci textu, k němuž jsou připojeny (Hladká a Šmilauer, 2006).

5.1.2. Sémiotické inovace

Jako známku zvýšení hlasu nebo akcentaci výrazu lze použít zápis velkými písmeny, čímž dojde k vyzvednutí kontextové důležitosti zvýrazněné formy. Vzhledem k omezeným možnostem elektronické komunikace je to jediná možná forma akcentace výrazu pomocí standardních grafických prostředků (Hladká a Šmilauer, 2006). V souvislosti s tímto jevem nicméně Hladká v jiné své práci (2006) zároveň dodává, že velký výskyt majuskulí v této funkci podporuje rozkolísanost jejich užívání podle tradičních pravopisných norem.

Pro naznačení emocí využívají komunikanti dále zmnožením znaků, a to jak písmen – především samohlásek, kdy tímto způsobem dochází např. ke kompenzaci intonace, tak například zmnožení interpunkčních znamének (Jandová, 2006; Crystal, 2001).

6. Jazyková specifika internetové komunikace

O tom, že komunikace v prostředí internetu je specifickou komunikační sférou, která klade jazyku nové podmínky a pověřuje jej novými úkoly, hovoří ze zahraničních autorů např. Findra (2009), jenž ji dokonce považuje za jednu z nejdynamičtější se rozvíjejících oblastí z hlediska jazyka. Ostatně Crystal (2001) říká, že pokud bude internet revolucí, potom to s největší pravděpodobností bude revoluce lingvistická². S tím souhlasí také Čmejrková (2011a), která dokonce chápe proměny, kterými prochází čeština v nových elektronických médiích jako mnohem výraznější než proměny jazyka v klasických médiích.

6.1. *Mluvenost vs. Psanost*

Komunikace v prostředí internetu probíhá v psané formě, ale vykazuje většinu rysů komunikátů mluvených. V případě chatu, se většina autorů dokonce shoduje na tom, že kolísá mezi mluveností a psaností. (Jandová, 2007). Problematice dichotomie mluvenosti a psanosti v případě elektronické komunikace proto logicky většina autorů věnuje největší prostor (srov. Svobodová, 2006; Jandová, 2007; Hoffmanová, Müllerová, 2006;).

Z pohledu charakteristik typických pro jednotlivé komunikáty můžeme říci, že mluvené texty jsou převážně spontánní, bezprostředně spjaté s konkrétní situací. Poskytují možnosti fatické funkce. Jde o kontakt přímý a nezprostředkovaný, zpravidla formou dialogu. Co se týče stylu, tak mluvené komunikáty mají neformální charakter, mohou být subjektivní nebo emocionální, bývají dynamičtější a konkrétnější. Vedle prostředků jazykových jsou zapojeny také prostředky paralingvální jako tempo, dynamičnost, intonace a extralingvální jako mimika a gestikulace. Mluvené komunikáty jsou příznačné primárně pro styl prostěsdělovací. Jsou zde více zastoupeny prostředky hovorové s tendencí k nespisovnosti, lze identifikovat jevy interdialektové a obecněčeské. Tato komunikace je spíše charakteristická pro sféru soukromou (Čechová et al., 2008).

² If the Internet is a revolution, therefore, it is likely to be a linguistic revolution.

Naproti tomu texty psané jsou typicky připravené, formálnější, objektivní a monologické. Kontakt s adresátem je zprostředkovaný. Nepřítomnost zvukových prostředků je nahrazována prostředky grafickými. Jde o komunikaci určenou primárně pro sféru veřejnou, zpravidla jsou dodržovány jazykové a stylové normy a respektována kodifikace. Nežádka se jedná o žánry krásné literatury nebo sféru administrativní (Čechová et al., 2008).

Nejblíže mluvenému slovu je z výše uvedených forem nepochybně chat, naopak WWW stránky se víceméně neodlišují od jiných psaných textů (Crystal, 2001). Podle Hoffmanové a Müllerové (2006) bývá komunikace na chatu dokonce charakterizována jako „psaná mluvenost“. I přes to, že Jandová (srov. 2006b) ve své práci specifikuje rozdíly mezi chatem a diskuzní skupinou, není možné s autorkou plně souhlasit, neboť srovnává diskuzní skupinu pod článkem na internetovém zpravodajském deníku, která vykazuje jiné rysy než diskuze na serveru Nyx v analyzovaném vzorku. Naopak diskuzní kluby na serveru Nyx, ale i diskuze vznikající pod příspěvky na Facebooku vykazují rysy velmi podobné chatovacím serverům, tedy pohybující se blíže mluvenosti. Lze je tedy charakterizovat spíše jako komunikaci neoficiální, často nepřipravenou a spontánní. Je zpravidla vázaná na konkrétní situaci, uplatňují se v ní rysy expresivity a emocionality a účastníci komunikace ji takto i sami chápou (srov. Jandová, 2006b). Např. na serveru Nyx se uživatelé nežádka znají³, proto si v naprosté většině případů tykají a některé z diskuzních skupin se díky rychlosti přibývání příspěvků podobají spíše chatovacím místnostem. V současné době rovněž přistupuje velká část uživatelů do těchto skupin přes mobilní telefony, což ještě více podtrhuje ráz nepřipravenosti textů.

Podle Čmejrkové (2011a) je v internetové komunikaci používána psaná čeština, která ovšem může rezignovat na dodržování norem psanosti a naopak nést mnoho znaků mluvenosti, jimž komunikant dává vizuální tvar, ve snaze o zachycení specifík mluvené řeči. Autorka (2011b) dále pokračuje konstatováním, že komunikant v případě elektronického média již nepocituje tíhu odpovědnosti, ani pocit závaznosti psaného textu a počíná si mnohem uvolněněji a spontánněji, neboť text chápe jako pomíjivý.

³ Uživatelé se ve většině případů neznají osobně, i když akce za účelem osobního seznámení členů serveru se příležitostně konají, nicméně poznávají svoje přezdívky a v některých klubech spolu

Chromý (2006) se dokonce zabývá otázkou, zda by nebylo vhodné tradičně vymezené kategorie psanost a mluvenost ve světle vlivu nových médií zcela přehodnotit, neboť tato distinkce již nemusí reflektovat skutečný stav jazyka. Psaný jazyk nově proniká i do oblastí, které byly dříve vyhrazené pouze mluvenosti (chat) a naopak mluvené texty mohou nést některé znaky psanosti (např. nahrání vzkazu na telefonní záznamník). Dva psané texty tak mohou v dnešní době vykazovat značně rozdílné rysy.

Findra (2009) k této problematice uvádí, že texty internetové komunikace mají sice fixovanou grafickou podobu, nicméně ve svojí podstatě, tedy obsahové rovině, mají charakter mluvených replik. Nad to dodává, že i v případech, kdy se účastníci komunikace pohybují ve veřejném prostředí, chovají se tak, jako by jejich komunikace byla soukromá. To má pochopitelně vliv také na používání jazyka a expresivnost vyjadřování. K pólu neoficiální komunikace posouvá internetové texty nepochybně clona anonymity, kterou se autoři cítí být skryti. Komunikační iluze, která velmi často mezi komunikanty internetových diskuzí vzniká, stírá vzdálenosti mezi komunikanty a vytváří dojem přímého kontaktu.

Hoffmannová (2010–2011b) dokonce ve svém článku, kde vychází z dosavadní zkušenosti s různými formami elektronické komunikace, považuje průnik mluvenosti do těchto textů za vůbec nejnápadnější rys této formy komunikace všeobecně. Zároveň poukazuje na fakt, že v některých případech je možné se setkat s texty až na samotné hranici srozumitelnosti. Dále upozorňuje, že míra invaze mluvenosti může být velmi různorodá, v závislosti na věku i individuálním přístupu komunikujících. V rámci jednoho dialogu mezi více osobami je tak možné se setkat s několika různými přístupy, např. i u stejné skupiny přátel.

Tyto rozdíly jednoznačně vyplynuly i z provedené analýzy. V rámci diskuzního fóra se setkávají ti, pro které je dodržování jazykových norem prioritou, někdy postavenou až nad věcný obsah příspěvku (i přes to, že dané prostředí je ve svém

komunikují pravidelně, tudíž mají již zpravidla na ostatní partnery, respektive jejich internetovou identitu utvořený názor.

přístupu k podobě komunikátu velmi liberální), s těmi, kteří této volnosti plně využívají a ocitají se tak někdy až za hranicí tolerance první skupiny.

6.2. Nespisovný zápis výslovnosti

Hlavním prostředkem, kterým se účastníci komunikace snaží přiblížit mluvené komunikaci, je přepis výslovnosti. Děje se tak např. v případě zjednodušené výslovnosti souhláskových skupin, vynecháním písmene např. při deklinaci slovesa *být*, tj. *sem*, doplněním protetického *v-* (*vokno*) nebo se v textech mohou vyskytovat koncovky obecné češtiny - *mladej* (Jandová, 2006c).

V analyzovaném korpusu příspěvků z diskuzí zabývajících se správným používáním českého jazyka v prostředí internetu panovala v případě neformálních textů všeobecně tolerance k výrazům obecněčeským a dialektovým. Na druhou stranu nespisovný zápis znělosti souhlásek pramenící právě z výslovnosti byl jednou z nejčastěji uváděných pravopisných pochybení, a to jak ve spodobě znělosti, tak v případě ztráty znělosti na konci slova. Příspěvky k tomuto jevu se objevily také na analyzované facebookové stránce, nicméně zde je nutné uvést, že jejím předmětem nejsou pouze a jenom internetové komunikáty, ale také jiné druhy psaných, často oficiálních, textů.

6.3. Opravy překlepů

Další z charakteristických rysů internetové komunikace představuje velký výskyt evidentních překlepů. Nejedná se tedy o chyby z neznalosti, ale o omyly. Je to způsobeno především rychlostí psaní, která je jedním z určujících faktorů této formy komunikace a je primární především v komunikaci synchronní, nicméně často bývají ve spěchu odesílány i e-maily, především soukromé povahy.

U pisatelů byla rovněž mnohdy shledána převládající nechuť k opravám. Paradoxně možnost jednoduché dodatečné korekce vede pouze k větší benevolenci při vytváření textů, ale již nevede ke zpětné reflexi (Hladká a Šmilauer, 2006). Komunikanti se ke svým příspěvkům nevrací a zpravidla evidentní překlepy neopravují.

V komunikaci prostřednictvím chatu, ale i v internetových diskuzích dochází naopak často k opravám až zpětně, kdy autor v dalším příspěvku svoji chybu opraví, nebo se za ni dodatečně omluví a smysl příspěvku formou metajazykového komentáře k vlastnímu textu vysvětlí, především pokud by význam věty mohl být z kontextu nejasný. (Jandová, 2007). V případě komunikace v prostředí chatu autorka dále (2007) konstatuje, že vzhledem k obdobným podmínkám všech jsou tyto překlipy většinou uživatelů tolerovány a komentáře k nim se objevují pouze zřídka. S tímto závěrem se shodovaly také níže uvedené výsledky analýzy. Pokud bylo z příspěvku evidentní, že se jednalo o překlep, nikoliv o intencionální chybu, neměli diskutující potřebu na tuto chybu druhého uživatele nijak upozorňovat.

6.4. Psaní diakritiky

Příznačné pro internetovou komunikaci je rovněž nepoužívání diakritických znamének v textu. Podle některých autorů (srov. Jandová, 2006c) se jedná o pozůstatek z doby, kdy rozdílné hardwarové i softwarové vybavení počítačů nedokázalo zaručit, že se text objeví příjemci na obrazovce ve stejné podobě, v jaké byl původně napsán. Druhé vysvětlení odkazuje na počátky psaní SMS zpráv, kdy byl autor limitován 160 znaky v jedné SMS zprávě a písmena s diakritikou zabírala nejen znaků více, ale některé telefony je ani nenabízely. Na formu zápisu bez diakritiky si tak uživatelé zvykli a ani poté, co původní okolnosti pominuly, se již k psaní za použití horní řady české klávesnice nevrátili (Jandová, 2006c).

Hladká a Šmilauer (2006) zmiňují mezi dalšími motivy komunikaci s cizinou, při které stále hrají roli technická omezení komunikačního nástroje a rozdílná nabídka diakritických znaků v různých jazycích a v neposlední řadě uvádějí snahu o rychlost a jednoduchost v komunikaci, na kterou má používání diakritických znamének negativní vliv.

Již v době zpracování své práce Jandová (2006c) konstatovala, že v e-mailové komunikaci je psaní bez diakritiky spíše na ústupu, což vzhledem ke skutečnosti, že první dva z výše uvedených důvodů se již netýkají nově nastupujících generací uživatelů internetu, tuto teorii jen potvrzuje.

6.5. Přístup komunikantů k pravopisu

Jedním ze specifik komunikace v prostředí internetu je zcela jistě přístup k pravopisným pravidlům. Podle Shermana (2006) může pocit anonymity vést nejen k méně diplomatickému vyjadřování, než k jakému by se přiklonili komunikanti v dialogu tváří v tvář, ale také k nižší kvalitě jazykové úrovně příspěvků. Toto potvrdila již Čmejrková (1997) ve své práci, která se zabývala analýzou e-mailových textů, ve které konstatovala, že před elektronickou komunikací necítí lidé takový respekt, jako pokud komunikují prostřednictvím klasického dopisu. Chovají se, jako by je počítač osvobodil od pocitu, že co je psáno, to je dáno. Už to není tedy papír, který snese všechno, ale naopak obrazovka počítače, která snese všechno.

Hladká (2006) nicméně upozorňuje, že je nutné mezi chybami rozlišovat. Mohou být neintencionální, učiněné z neznalosti, nezáměrně, nebo někdy také kvůli technickým omezením. Dále existují chyby polointencionální, které vyplývají z celkového přístupu pisatele k textu, kdy autor naopak dbá na jistou nedbalost, neformálnost a vyznění textu, a tak považuje spontánnost za nadřazenou důkladnému promýšlení obsahu. Pokud je mu navíc adresát blízký natolik, že nemá obavu z odhalení pravopisné chyby, tak se na tuto stránku ani nesoustřeďuje. Jako poslední pak autorka (tamtéž) vyčleňuje chyby zcela jasně intencionální, jejichž hlavním cílem je pobavit adresáta a oživit text.

Svobodová (2006) na základě analýzy komunikace na chatu dospěla k závěru, že i přes to, že je na komunikaci často na první pohled nápadná pravopisná, resp. grafická nespisovnost, je nutné tento jev nazírat prizmatem komunikace na chatu, kde by použití spisovné formy naopak mohlo působit hyperkorektně a pro daný text nevhodně (srov. Satrapa, 2005). V komunikaci se dále odráží také projevy regionální výslovnosti, a proto je obtížné určit, v jakých případech se jedná skutečně o pravopisnou chybu a kdy jde o jevy odrážející zvukovou stránku jazyka (Svobodová, 2006). Ve své pozdější práci pak naopak Svobodová et al. (2011) shledává, že mezi komunikanty panuje k opravám pravopisných chyb obdobný přístup jako k překlepům, tedy nechut' je zpětně opravovat, i když by to dokázali.

Z analyzovaných textů vyplynulo, že povědomí o intencionálních pravopisných chybách je mezi členy diskuzního serveru Nyx poměrně velké. Nezřídka se u jednotlivých příspěvků rozvinula debata o tom, zda je skutečně uvedený zápis slova

možné považovat za nerespektování pravopisné normy, nebo se jedná o chybu intencionální, případně dokonce formu intertextového odkazu (např. na některý z jiných serverů, který je proslulý nízkou kvalitou příspěvků, nebo na jiného uživatele známého nadprůměrným počtem chyb ve svých vyjádřeních). Také v případě použití nářeční nebo obecněčeské formy nebo celého slova projevíli diskutující značnou dávku tolerance, neboť plně akceptovali snahu komunikantů přiblížit svůj text mluvené formě. Rovněž k tomuto tématu se v analyzovaném vzorku objevilo několik výměn názorů.

6.6. Jazyková hra

Typickým rysem textů psaných na internetu jsou prvky jazykové hry, které v tomto ohledu kopírují v češtině vývoj angličtiny, v níž se rovněž vytvořila zkratkovitá forma jazyka, tzv. *online lingo* nebo také *netspeak*. Principem je v podstatě zápis písmen nebo celých slabik pomocí číslovek a speciálních znaků, které nezřídka symbolizují anglickou výslovnost. Zároveň v češtině výslovnost některých skupin hlásek motivuje k jejich nahrazení neobvyklým písmenem např. *-kv-* za *q*, *-ks-* za *x*, *atd.* (Svobodová, 2006).

Hladká a Šmilauer (2006) chápou jako možné prvky jazykové hry také počešťování zápisu cizích slov v souladu s jejich výslovností v případech, kdy se nejedná o neznalost ortografického zápisu těchto slov. A také naopak úmyslné napodobování cizího pravopisu u ryze českých slov.

V analyzovaném korpusu se několikrát objevila narážka na záměnu písmen, především na zvyk nahrazovat *v* za *w*. Uživatelé, kteří přispívají svými metajazykovými komentáři k vyjadřování ostatních, však jsou pravděpodobně s tímto zvykem smíření a nepovažují jej za nic neobvyklého, i když nikdo z nich se sám takto nevyjadřuje. Jedna z komentujících dokonce po tom, co upozornila na slovo *newipadas* ke svému příspěvku dodala, že nekritizuje záměnu písmen, ale naopak chybu v psaní *i/y*. Na jiném místě pak jedna z komentujících použila slovo *newíím*, nicméně pouze ve smyslu intertextového odkazu na vyjadřování některých uživatelů serveru.

6.7. Lexikální specifika

Z pohledu analýzy lexikálních specifik v internetové komunikaci najdeme v literatuře (srov. Svobodová 2006) v první řadě odkaz na užívání hovorových výrazů, což opět plně koresponduje se snahou komunikantů o simulaci mluvené řeči. Dále lze nalézt příklady použití netradičních přípon u podstatných jmen, použití adjektiv v netradičních významech, derivace sloves z výrazů cizího původu, pochopitelně nejčastěji anglicismů (srov. Hladká, 2003).

Výskyt anglicismů a internacionalismů všeobecně je způsoben také vlivem samotného média, v jehož rámci se komunikace odehrává, tedy je zde jasně patrný vliv počítačové terminologie a slangu. Anglické výrazy se zároveň komunikantům mohou jevit v porovnání s českými ekvivalenty, jako silnější. Výrazy jsou velmi často ponechány v původním tvaru, například v plurálu, ale u slov se mohou objevit i české přípony, případně jsou přejímky různě adaptované morfologicky nebo ortograficky (Svobodová, 2006).

Dalšími identifikovanými jevy bylo zkracování slov, pramenící ze snahy o stručnost vyjadřování, jež převážně vzniká odpojením části slova. Příznačné je rovněž používání velkého množství zkratk typických výlučně pro oblast internetové komunikace. Posledním z jevů společných pro většinu elektronické komunikace je univerbizace výrazů, tedy vytváření jednoho slova ze sousloví (Svobodová, 2006).

6.7.1. Chybný zápis slovesa být

V internetové komunikaci můžeme velmi často narazit na chybný zápis slovesa *být* v kondicionálu, tj. např. tvar *by jsem*, které jsou tzv. *hyperkorektní*. Pro druhou osobu také bývá v jednotném čísle slovesa používána přípona *-s*, která se přidává k prvnímu výrazu ve větě, tedy *neviděls, pročs, tys* (Jandová, 2006c).

Z jedné z debat k problematice časování slovesa *být* v analyzovaných textech dokonce vyplynulo, že diskutující považují za větší prohřešek než zápis deklinace v souladu s nespisovnou češtinou použití hyperkorektních tvarů, *aby jsem, aby jsi, aby jsme, aby jste*. Hyperkorektnost pramení ze snahy komunikanta o spisovnost, nicméně

právě jeho nekompetentnost způsobuje, že nahradí správný tvar tvarem nesprávným. A i přes to, že v tomto případě se nejedná o laxní přístup k jazykové normě, ale naopak o snahu o její dodržení, je tento tvar naopak nespisovný a nesprávný (Svobodová et al., 2011)

6.8. Syntaktická rovina

Specifickým jazykovým jevem, který se objevil také až s nástupem internetové komunikace, je oddělování jednotlivých vět v souvětích třemi tečkami místo standardního interpunkčního znaménka. Dochází k němu v případech, kdy komunikant cítí potřebu vnitřního členění textu (Jandová, 2006c). Ani v tomto případě, kdy se jedná o jev příznačný pro internetovou komunikaci, jej nepovažovali diskutující za prohřešek proti pravidlům českého pravopisu.

7. Český jazyk jako předmět internetové komunikace

Komentáře k jazyku v internetové komunikaci můžeme nalézt jak v emailové komunikaci (srov. Hladká, 2003), tak v komunikaci na chatu (srov. Jandová, 2006) a samozřejmě také v internetových diskuzích.

7.1. Čeština tématem internetových diskuzí

Metajazykové komentáře k vyjadřování ostatních diskutujících se objevují prakticky napříč všemi typy internetových diskuzí. Například předmětem analýzy v práci Mžourkové (2006) byly diskuze u článků na zpravodajských serverech, ve kterých diskutující vyjadřovali své postoje k pravopisu. Práce Hašové (2003) se naopak podrobněji zaměřila na internetový češtinářský klub na diskuzním severu Okoun, jehož hlavním tématem je právě český jazyk. Internetovým fórem zaměřeným speciálně na český jazyk se zabývala okrajově i Čmejrková (2006).

Diskuzní kluby, jejichž hlavním předmětem je čeština můžeme nalézt například na stránce *ČESKÝ JAZYK Literatura aneb studentský underground*, kde je v současné době 69 témat z kategorie *čeština – mluvnice (gramatika)*⁴ a 19 témat se zabývá dokonce chybami přímo v příspěvcích na této WWW stránce, a to jak z pohledu faktických údajů, tak pravopisných jevů⁵. Pravopis je tématem také diskuzí na serveru eMimino.cz, a to opět jak z pohledu metajazykových komentářů k příspěvkům ostatních, tak se zde objevují dotazy na správný zápis vybraných pravopisných jevů v případech, kdy si uživatel není normou jistý⁶. V případě severu Okoun uvádí dokonce Hašová (2003), že klub *Čeština* se v době zpracování práce pravidelně objevoval mezi deseti nejnavštěvovanějšími kluby. Diskuze zabývající se českým jazykem obsahuje pochopitelně rovněž diskuzní server Nyx, z nichž tři jsou předmětem analýzy v praktické části této práce. Českým jazykem, konkrétně porušováním platné normy se zabývá internetová stránka *Grammar nazis – česká verze* na sociální síti Facebook, která je rovněž předmětem analytické části této práce.

7.2. Pravopis a jeho reflektování v prostředí internetu

Mžourková (2006) ve své práci uvádí, že velká část veřejnosti stále chápe pravopis jako vůbec nejzávažnější jazykovou část. Toto přesvědčení často posilují i autoři odborných publikací určených pro školy, případně média prostřednictvím svých pořadů zaměřených na znalost pravopisu. Přitom podle názoru autorky jde pouze o jednu ze složek jazykového projevu, kterou nelze zanedbávat, ale ani nadřazovat ostatním složkám.

Satrapa (2005) ve svém článku zabývajícím se netiketou upozorňuje na důležitost sledování kvality vlastních příspěvků, a to jak po stránce věcné, tak i z hlediska bezchybného použití jazyka. Ostatní komunikanti si o nás vytvoří obrázek právě na základě našich příspěvků, proto je dobré věnovat jim náležitou pozornost. Otázkou vhodných a přiměřených jazykových prostředků v internetových diskuzích se zabývá také Mžourková (2006), která konstatuje, že z analyzovaného materiálu

⁴Český-jazyk.cz [online]. Hradec Králové: Ing. Tomáš Souček, © 2003-2014, [cit. 2014-12-14], dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/forum/>

⁵ Tamtéž.

⁶ eMimino.cz [online]. Praha: MAFRA a.s., © 2014, [cit. 2014-12-14], dostupné z: <http://www.emimino.cz/hledani/?ie=UTF-8&q=pravopis&sa.x=40&sa.y=19>

vyplývalo, že velká část diskutujících chápe komunikaci v internetových diskuzích jako veřejnou a proto u ostatních vyžaduje přiměřenou formu projevu.

7.2.1. Fenomén Grammar Nazis

S respektováním pravopisných norem na diskuzních serverech velmi úzce souvisí také fenomén takzvaných *Grammar Nazis*, tedy *gramatických nácků*. Podle Shermana a Švelcha (2014) pochází jeden z prvních zdokumentovaných výskytů tohoto jevu z roku 1995, kdy jej použil uživatel akademické diskuzní skupiny s názvem alt.gothic, aby upozornil jiného jejího člena na použití výrazu, který v angličtině neexistuje. Z následujících reakcí ostatních uživatelů vyplývá, že tento termín nebyl v rámci uvedeného diskuzního fóra ničím novým. Označení *Nazi*, tj. nácek je z pohledu humoristického diskurzu používáno pro charakteristiku osoby, která má velmi vyhraněné názory a od ostatních požaduje, aby striktně dodržovali daná pravidla. I přes to, že všeobecně výraz *Nazi* v angličtině velmi často znamená hanlivé pojmenování, přijala jej za svůj online komunita, která sama sebe za *Grammar Nazi* označuje (Sherman a Švelch, 2014).

Internetová stránka Know Your Meme⁷ označuje za *Grammar Nazi* nebo *Grammar Police* (*gramatická policie*) osobu, která automaticky opravuje pravopisné chyby ostatních uživatelů v internetové diskuzi. Na stránce dále můžeme najít informaci, že ve většině případů má tento termín negativní význam, neboť je úzce spojen s dalším specifickým chováním v prostředí internetu, kdy uživatel například zcela zbytečně zkazí dobrý vtíp (*buzzkiller*) nebo pomůže rozdmýchat účelovou výměnu názorů, pokud nerozezná, že chybu uživatel udělal záměrně právě s tímto cílem. (*trolling*). Během následujících let se pak termín začal používat buď jako pejorativní urážka druhé osoby, nebo naopak jako označení pro někoho, kdo sám sebe považuje za člověka, kterého špatné používání jazyka pobouří.⁸

⁷ Za *meme* se v internetové komunikaci považuje styl, chování nebo nápad (často humorný), který se šíří prostřednictvím internetové sítě mezi lidmi (Know Your Meme, 2014).

⁸ Know Your Meme: Grammar Nazi [online]. New York City: Cheezburger, Inc, © 2007-2014. [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://knowyourmeme.com/memes/grammar-nazi>.

Za *Grammar Nazis* ve druhém výše uváděném významu slova je bezpochyby možné považovat i pravidelné přispěvatele do internetových diskuzí analyzovaných v praktické části této práce. Internetová skupina na sociální síti Facebook se k této skupině sama hlásí již ve svém názvu *Grammar nazis – česká verze*, členové z diskuzí na serveru Nyx se ve většině případů s touto skupinou rovněž identifikují, neboť z příspěvků vyplývá, že velká část z nich se cítí neznalostí jazykových norem pobouřena. Upozorňování na chyby ostatních zároveň plně koresponduje s aktivitami *Grammar Nazis*, jejichž smyslem je zesměšnit uživatele, kteří tyto normy nerespektují (Sherman a Švelch, 2014), čemuž odpovídají i metajazykové komentáře k těmto příspěvkům.

S takovýmto postojem k jazyku a především k příspěvkům v internetových diskuzích ovšem nesouhlasí Mžourková (2006), podle které je třeba se přílišného přeceňování role pravopisu v písemném projevu vyvarovat a chápat jej pouze jako jednu ze složek, nikoliv však tu nejdůležitější. Autorka také konstatuje, že respektování kodifikace se v internetových diskuzích velmi často nadřazuje kultivovanému vyjadřování za použití jazykových prostředků adekvátních komunikační situaci. Nad to pak upozorňuje, že není možné usuzovat na nulovou výpovědní hodnotu příspěvku, pokud obsahuje pravopisné chyby, jako to někteří uživatelé dělají. Svobodová et al. (2011) při zkoumání postojů veřejnosti ke spisovné češtině potvrdila tezi, že i běžní uživatelé jazyka cítí za jazykovou situaci v zemi jakousi spoluzodpovědnost, což pochopitelně koresponduje s *křížáckým tažením* některých uživatelů proti nerespektování lingvistických norem v prostředí internetu, ale i jinde.

8. Analýza internetových diskuzí o českém jazyce

V praktické části práce jsem se zaměřila na tři internetové diskuze na diskuzním serveru Nyx, jejichž hlavním předmětem je český jazyk, byť pokaždé v jiné podobě, a na internetovou stránku *Grammar nazis – česká verze* na sociální síti Facebook.

Diskuzní server Nyx byl založen studentem filozofické fakulty Markem Jandou před více než 13 lety⁹ a v současné době se zde nachází 10 982 diskuzí¹⁰. Původně bylo nutné pro registraci poslat žádost, která obsahovala vlastní přínosy pro tuto diskuzní komunitu, o přijetí pak rozhodovalo pět administrátorů a majitel serveru. Nyní je již také díky pozvánkám, které má každý z registrovaných uživatelů k dispozici, mnohem otevřenější (Čopjaková, 2009). Diskuze, které mohou být veřejné, nebo soukromé, se zabývají celou řadou témat rozdělených do kategorií jako např. *Hudba; Láska, city, vztahy; Literatura*; Několik diskuzí je vyčleněno i lingvistické tematicce. V rámci analýzy byly zkoumány tři z nich, a to *gramatické kiksy na nyxu*¹¹, *Které slovo vás vytáčí k nepřičetnosti a proč? (Klub sociální menšiny)* a *Čeština – útočiště pro příznivce naší mateřštiny*.

Charakteristiky sociální sítě Facebook již byly uvedeny výše. Zde byla předmětem zkoumání stránka *Grammar nazis – česká verze*, která byla založena 12. března 2012¹² a v současné době má 12 464¹³ fanoušků.

8.1. Diskuze gramatické kiksy na nyxu

Jak již z názvu diskuze vyplývá, jejím předmětem je upozorňovat na prohřešky, jichž se dopouští všichni uživatelé serveru v ostatních diskuzních skupinách. V záhlaví diskuze¹⁴ je v současné době¹⁵ uvedeno *Jsou mezi námi i jedinci, kteří to s tím psaním mají opravdu hodně těžké, takže je sem dávat nebudeme, protože beznohému také nevyčítáme, že běhá pomalu. Zatím objevení jsou tito: brenmcguire, druid, mor_timer, zabias, siver*¹⁶. Je to vzkaz vlastníka diskuze, že je zbytečné uvádět prohřešky těchto uživatelů, neboť jich již bylo v minulosti zveřejněno mnoho a tito uživatelé chybují

⁹ Nyx [online]. Praha: Marek Janda, © 2001-2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: www.nyx.cz

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Název diskuze skutečně začíná malým písmenem. Vlastník diskuze má možnost zvolit si vlastní název podle svého uvážení, pro volbu použití písmen a znaků neplatí žádná omezení.

¹² Timeline. *Facebook: Grammar nazis - česká verze* [online]. Menlo Park (Kalifornie): Facebook, Inc., © 2014 [cit. 2014-11-26]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/gramatictinackove/timeline?ref=page_internal

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Záhlaví umožňuje sdělit všem uživatelům, kteří do této diskuze vstoupí, základní informace o jejím smyslu, pravidlech, nebo pouze ilustrovat téma diskuze prostřednictvím obrázku, ankety, citace z jejího obsahu, atd.

¹⁵ Listopad 2014.

prakticky neustále. Ve sledovaném vzorku příspěvků byl skutečně pouze jeden odkaz na jednoho z výše uvedených uživatelů. Statistika návštěv klubu říká, že diskuzi alespoň jednou navštívilo 303 uživatelů. Zároveň je z této statistiky zřejmé, že skutečně aktivních přispěvatelů je ve skutečnosti mnohem méně.

Vzhledem k nebývale pomalému nárůstu počtu příspěvků byly analyzovány příspěvky z období od 1. ledna 2010 do listopadu 2014, což představovalo cca 1000 příspěvků. Většina z nich (cca 70 %) je tvořena odkazy na pravopisné chyby, které přispěvatel zaznamenal. Jsou to nejenom chyby v jiných diskuzích na serveru Nyx, ale výjimečně diskutující zveřejnili také jiné jazykové omyly např. ze svého pracovního života. V takovém případě je toto vždy v příspěvku uvedeno, ale spíše ve smyslu omluvy za takzvaný *off topic* (zkracováno jako OT), tedy příspěvek mimo hlavní téma skupiny. Pokud se jedná o prohrěšek v jiné diskuzi na serveru, má příspěvek vždy podobu citace chyby a uvedení hypertextového odkazu na originální zdroj s gramatickou chybou. Někdy autoři doplňují i svůj metajazykový komentář, a to především v případech, kdy považují takový omyl za obzvláště závažný. Např. *Nedivil bych se, kdyby ho v srpnu čekal reparát z čj.*, jako reakce na chybu uživatele ve shodě přísudku s podmínkem ve spojení *dneska mi začali prázdniny*.

Zbývajících 30 % příspěvků zahrnuje především různé metajazykové komentáře k *postům* (v terminologii členů fóra Nyx jiný výraz pro příspěvek v diskuzi) ostatních: *To je strašné :-O Ten člověk nechodil do školy?; to bolí; To je skvost! Zasloužil by si nějaký čestný místo.*, případně další související vyjádření. A dále polemiky o tom, zda uvedený tvar lze považovat za gramatický přehmat. Tyto debaty se většinou týkají uživatelů, o nichž někdo z pravidelně přispívajících má podrobnější informace a které již ze serveru „zná“. Není neobvyklé, že v takovém případě dojde na výměnu názorů ohledně intencionality chyby, především v případě, že se jedná o uživatele, jehož jazykový projev bývá zpravidla bezchybný. Chyby jsou také odpuštěny Slovákům píšícím česky a vůbec dalším cizincům, eventuelně dyslektickým uživatelům. Tématu dyslexie a dysgrafie se věnovala i jedna z rozvinutějších debat, ve které si členové fóra stěžovali, že za tyto poruchy zpravidla ostatní pouze schovávají svoji neznalost.

¹⁶ Veškeré citace ze serveru jsou uváděny autenticky včetně použití/nepoužití diakritiky a velkých písmen.

Několikrát se příspěvky týkaly také nespisovných výrazů. Jako nespádající do tématu diskuze byly označeny posty pohoršující se nad zápisem výrazů nářečních. Jeden z diskutujících poznamenal, že lze obtížně hodnotit gramatickou správnost výrazů, které jsou evidentně obecněčeské: *To se ještě dá vzít jako hovorový tvar od "svézt", to není vyložená hrubka. Ono "svízt - svýzt", co je správně, když "správný" tvar je "svézt"?* Metajazykové komentáře se také zabývaly otázkou, zda v některých případech nejde pouze o snahu zachytit autentičnost vyjadřování, především pokud se jednalo o evidentní přepis přímé řeči.

Velmi zajímavým jevem jsou situace, kdy pravidelní příspěvatelé raději „udávají“ sami sebe, pokud udělají chybu, které si sami později všimnou. Jde o snahu mít „čistý štít“, neboť se několikrát v diskuzi stalo, že byly uvedeny pravopisné přehmaty příspěvatelů samotných, k čemuž následovala výměna názorů nad jejich snahou obhájit se. V té jeden z diskutujících poznamenal: *Jen mi připadá trapný někoho kritizovat za chyby/překlepy, když tu sám nejsi s to psát bez chyb, to je celé.* V případech, kde některý z uživatelů naopak citoval pravopisný přešlap a následně mu ostatní objasnili, že v tomto případě se o omyl nejedná, zpětně sám svůj příspěvek smazal, zřejmě aby tento svůj omyl skryl. Všeobecně lze ovšem konstatovat, že vyjadřování diskutujících je oproti jiným klubům nadprůměrné. Zpravidla všichni velmi důsledně používají diakritiku a dodržují pravidla pro psaní majuskulí i interpunkce.

Jednoznačně nejčastější chybou – ve více než čtvrtině případů – bylo psaní *i/y* v kořenech domácích slov po obojetných souhláskách a předponě *vy-* nebo dokonce chyby přímo ve vyjmenovaných slovech. Z nejzávažnějších chyb uveďme například: *býlá, dobivatelé vesmíru, rozebyrano, jestly, lysty, lítka, smýchu, život mývá, prepich, prekvapyt, usydil, zvyklat, zvyře.* Chyby se objevily ale i po tvrdých souhláskách, například ve slově *bedinkach, močového měchíře, poskytovatel.*

Na pomyslném druhém místě můžeme uvést výskyt chybného zápisu hlásek ve spodobě znělosti nebo ve znělosti na konci slova. To může být částečně jedním z důsledků stírání hranic mezi mluveností a psaností, kdy diskutující vnímají vlastní příspěvky spíše jako mluvenou řeč a díky tomu mohou považovat fonetický zápis slova za správný. Z chyb, které považovali příspěvatelé diskuze za nejhorší, můžeme uvést:

samzdřejmost, lická zrůda, krkonožský, kolabs, psovot, vybrad, podkan, scháním, vecinou (většinou), Žiškov, odkas, optíž, zádky.

Z analýzy dále vyplynulo, že poměrně často uživatelé Nyxu chybují v zápisu cizích slov, a to konkrétně v zápisu *i/y*. Například *histerie, polemyka, hygiena, vyzuality, negatyvně, algorytmus*. Tyto chyby byly také příspěvateli hodnoceny jako vůbec nejhorší pravopisné chyby.

Z dalších uváděných chyb byla častěji zastoupena pochybení ve shodě přísudku s podmětem, k čemuž jeden z uživatelů poznamenává, že si všeobecně všiml zhoršující se schopnosti lidí nedělat v této oblasti chyby. Dále se zde vyskytly chyby v pravopisu v důsledku deklinace podstatných a přídavných jmen podle špatných vzorů, chybný zápis číslovek – především řadových, užití *y* v přítomném čase sloves jako *zdravým, zlobý*, nesprávné použití *ě/je, mě/mně, ú/ů*. Předmětem jedné z debat byla i hyperkorektnost v případě časování slovesa *být*. Jeden z komentujících k tomuto jevu podotkl: *Díky bohu za bysme! Sice nespisovný tvar, ale alespoň stažený - typizovaný příslušný dav by psal by jsme!*

Velmi okrajově poukazovali diskutující na špatné použití interpunkce, a to vždy pouze v případech, kdy autor textu používal čárky selektivně, nebo je naopak nepoužíval vůbec, což značně ztížilo porozumění textu. To jen potvrzuje, že chyby v interpunkci nejsou všeobecně považovány za společensky závažné, k čemuž přispěla také elektronická komunikace (Hladká, 2006).

Nechť uživatelů k dodatečným úpravám v prostředí internetové komunikace tak, jak byla popsána v teoretické části, naopak potvrzuje metajazyková debata, kde byl jeden z uživatelů „obviněn“, že chybuje velmi často. Ten na svoji obhajobu uvádí, že o chybách ví, ale nechce se už k příspěvkům vracet a opravovat je. Doslova říká: *Netrapi :o) Ale povetsinou si jich sam vsimnu potom co to odeslu. Jen sem lenosnej prispevek mazat a znovu prepisovat.*

8.2. Diskuze Které slovo vás vytáčí k nepřičetnosti a proč? (Klub sociální menšiny) vs. Čeština - útočiště pro příznivce naší mateřštiny

Fórum *Které slovo vás vytáčí k nepřičetnosti a proč?* (Klub sociální menšiny) je naopak velmi živou diskuzí, z analyzovaných klubů zde příspěvky přibývaly nejrychleji. Pro analýzu byly zvoleny posty za období od 1. dubna 2014 do 31. října 2014, což bylo opět přibližně 1000 příspěvků. Smyslem této diskuze je napsat slovo, jehož použití je příspěvateli nepříjemné, protivné nebo ho z jiných důvodů popuzuje, a zároveň zdůvodnit ostatním, proč tomu tak je. Podle statistiky si diskusi alespoň jednou zobrazilo 895 uživatelů, ale i zde je počet pravidelných příspěvatelů mnohem nižší.

V porovnání s diskuzí týkající se gramatických chyb se zde k jednotlivým příspěvkům mnohem častěji rozvíjejí debaty. Ostatní uživatelé nezděravě vyjadřují svůj názor na uvedené slovo, připojují obdobný výraz, který irituje je samotné, nebo naopak slovo obhajují. U citovaných slov není uváděn zdroj, pouze v ojedinělých případech připojuje uživatel odkaz na dokument, případně vloží fotografii dokládající uvedený výraz.

Charakteristickým prvkem debat nad jednotlivými výrazy je jazykový humor, který komentáře provází a který se mnohdy v rámci diskuze rozvine. Například při debatě o slovu *šislé* použitým ve významu vyšisovaný vzhled. Na tento termín jedna z diskutujících reaguje takto: *Další z termínů módního průmyslu, který čeština převzala z francouzského jazyka. Fiží, buklé, tupé, šislé. "A tady bych milostivě doporučila takové menší šislé na zvýraznění tajle."* A při debatě nad slovem *dedrušky*, označením pro prodejkyň značky Dedra. *To znie ako nejaký poľnohospodársky škodca. Dedruška kapustová.*

Jednoznačně nejčastěji uváděným jevem byl výskyt zdobnělin, a to především v různých expresivních tvarech. Nechť většiny příspěvatelům k těmto slovům je zcela zřejmé. Mnohdy na jednu zdobnělinu reagoval jiný uživatel za použití ironie obdobným diminutivem. Velmi často byly citovány výrazy se serveru Mimibazar, který je proslulý svým velmi specifickým sociolektem, neboť jeho návštěvníky jsou převážně matky na mateřské/rodičovské dovolené. Vzhledem k tomu, že uživatelé Nyxu většinou

sami sebe vnímají jako jakousi elitu a součást velmi specifické subkultury v rámci internetové diskuzní komunity¹⁷, považují naopak návštěvnice Mimibazaru za jakýsi svůj intelektuální protipól¹⁸.

Frekventovaně uváděným slovem bylo proto slovo *těhulka* a *mimísek*, které jsou pro uživatele přímo esencí komunikace v prostředí Mimibazaru. Mezi dalšími zdobnělinami můžeme jmenovat například *choroška* (choreografie), *prezoška* (prezentace), *selfičko* (selfie – autoportrét), *póčko* (počasí), *hubnulka* (osoba, která hubne), *zooičko*, *kindoš* (kinedryl), *svíčková* (svíčková omáčka), *koprajda* (koprová omáčka), *přítulka* (přítelkyně), *premoška* (prémie), *lupča* (lupénka), *seroš* (seriál), *novopečenka* (novopečená matka). Do této skupiny je možné zahrnout také případ, kdy jedna z diskutujících odsoudila samolepky na kufru auta, které pomocí zdobněliny křestního jména informují, jaké dítě momentálně v autě sedí¹⁹. Živou debatu podnítily také novotvary spojené s mateřstvím – *látkování*, *šátkování*, *klokánkování*. Poslední případ byl uživatelkou komentován takto: *znamená to odložit dítě na schodech zařízení Klokánek?*

Druhou významnou skupinou, která se v diskuzi objevovala, byly novotvary vznikající vložením předpony před kořen slova, čímž dochází k tvorbě neologismů, které jsou ovšem ve většině případů naprosto nesmyslné, ale v poslední době můžeme zaznamenat jejich pronikání např. do pracovního slangu. Uživatelé se setkali s tvary jako *vykreativnit*, *prokomunikovat*, *ponížít*, *vychystat zakázku*, *nakontaktovat*, *navnímat*, *vyzdravit se*, *vychucený*.

Zbývající výrazy byly uživatelům nepříjemné z důvodů osobních, to pokud jim např. asociují určité situace nebo si je spojují s konkrétními osobami – *sejra*, *zakápnout*, *pusino*. Uváděno bylo rovněž používání anglicismů např. *narátorka*, *bookloverka*,

¹⁷ To je pravděpodobně způsobeno historicky, neboť mezi prvními uživateli stránky byli především lidé z Prahy pohybující se v oblasti IT a nebylo snadné se na server dostat. Počet uživatelů se začal rozrůstat až se zavedením systému pozvánek, nikdy se však nestal tak masovým jako například Facebook (Čopjaková, 2003)

¹⁸ Odkazy na Mimibazar můžeme najít napříč různými diskuzemi. Jedna z diskuzí se například zaměřuje na sdílení těch nejhorších receptů z této stránky, v jiné zase můžeme najít oblečení, které je uživateli Nyxu považováno za mimořádně nehezke.

¹⁹ Také v případě rodičovství panuje průřezově přes celý diskuzní server nevhodnost mezi bezdětnými uživateli a rodiči, kteří cítí – alespoň z pohledu bezdětných – nutkavou potřebu neustále všude svoje potomky prezentovat.

vyprintit. Některé příspěvky kritizovaly také fonetický přepis slov a různé slangové výrazy – *koží, dyštag, džegíny, sexovat, bakyna* (bakalářská práce). I v tomto fóru si uživatelé stěžují na nesprávný pravopis u těch slov, u kterých to považují za obzvlášť závažný prohřešek, jenž se nadto často opakuje. Takovými slovy jsou například *verlyba* nebo *pernamentka*. Vzhledem k tomu, že analyzované příspěvky ze všech diskuzí se zároveň časově překrývaly, stalo se, že se jeden a ten samý výraz objevil jak v diskuzi zabývající se gramatickými chybami, tak následně i zde.

Na rozdíl od diskuze zaměřené výhradně na gramatiku, kde byly nářeční výrazy tolerovány, neboť neznamenalý prohřešek proti pravopisu, je v tomto klubu „povolené“ si na dialekt stěžovat. Kromě slov *borka, hadra, okurek* zde bylo zmíněno také slovo *hrozno* (hroznové víno), které, jak z následující diskuze vyplynulo, je slovenského původu, nicméně již proniklo do češtiny natolik, že jej jeden z diskutujících spatřil dokonce v reklamním letáku supermarketu.

Naopak v případě klubu *Čeština - útočiště pro příznivce naší mateřštiny* nepřibývaly příspěvky tak rychle, proto bylo zvoleno analyzované období od počátku roku 2014 až do doby zpracování bakalářské práce (listopad 2014), což představovalo také přibližně 1000 příspěvků. Smyslem této diskuze je pomáhat ostatním uživatelům v případech, kdy si nejsou jisti pravopisem, případně řeší jiný jazykový problém. Na rozdíl od výše uvedených klubů je v záhlaví této diskuze odkaz na internetovou jazykovou příručku i další internetové stránky, kam se uživatel může obrátit, pokud hledá odpověď na svůj lingvistický problém. Statistický přehled uvádí 720 členů fóra, kteří do diskuze vstoupili, nicméně zároveň je z tohoto přehledu zřejmé, že nejméně polovina z nich zde již více než rok nebyla.

Ze všech analyzovaných klubů byl tento nepochybně nejvíce diskuzní, neboť příspěvatelé pouze neodkazují na prohřešky jiných, ale naopak se snaží za pomoci ostatních nalézt odpovědi na vlastní dotazy, případně se ujistit o správnosti svého postoje, a to například i vůči jazykovým omylům druhých. Z příspěvků vyplynulo, že někteří z uživatelů pracují jako předkladatelé a tento klub využívají jako vhodný prostor pro konzultaci obtížnějších problémů. I zde se ale vyskytly odkazy na chybné použití jazyka, ať už v médiích, nebo v jiné komunikaci, a to především s cílem sdílet tyto

„objevy“ s těmi, kteří je dokážou ocenit. Velmi časté byly také odkazy přímo na internetovou jazykovou příručku a jiné články na stránkách Ústavu pro jazyk český.

Z problémů, které se zde řešily nejčastěji, je možné uvést skloňování cizích slov a cizích jmen, tvorbu přivlastňovacích přídavných jmen u jmen cizího původu, například u ženského jména Chloe. V rámci následné debaty účastníci dospěli k závěru, že pokud by dodrželi pravidla českého pravopisu, bylo by to na úkor zvukomalebnosti textu. K tomu jeden z diskutujících dodal: *Ba, mně to připadá jako sloučenina: "A nyní se přesvědčíme, zda je přítomen chloein."*

V této diskuzi došlo i na etymologické problémy. Předmět debat se pohyboval od českých přísloví a rčení – *hrabat se jak bába v koks*, přes původ ustálených slovních spojení jako *jádro pudla*, až k významu slov samotných. Debata se například stočila k posunu významu slova *benefit* z ryze zaměstnaneckého benefitu na jakoukoliv výhodu.

Na rozdíl od dvou dříve uvedených klubů bylo zde tématem diskuzí v mnohem větší míře také psaní čárek, především ve složitějších větných konstrukcích a v případech, kdy je nutná důkladná znalost pravidel českého pravopisu. Jeden z uživatelů do klubu vložil reklamu na MHD v Hradci Králové, která je názorným příkladem toho, jak čárka ve větě může zcela změnit smysl celého sdělení. Plakát totiž říká: *Bavit se, jezdím zodpovědně a pohodlně hromadnou dopravou*. K tomuto příspěvku následně diskutující připojili svoje, mnohdy opět velmi humorné, návrhy interpretace tohoto sdělení. Např. zda je autorem řidič MHD, který zodpovědně nejezdí.

K dalším projednávaným problémům patřila shoda přísudku s mnohonásobným podmětem, přechylování podstatných jmen jako *host*, *generál*, hledání správného českého výrazu např. pro tchána s tchyní – *tchánovci*, člověka postrádajícího čich – *čichotupý* a další velmi zajímavé a v některých případech i značně pokročilé odborné debaty.

I zde bylo možné najít mnoho prvků hry s jazykem, což umožnila především pokročilá znalost českého jazyka jednotlivých diskutujících. Např. *Když si někdo zamiluje obrat "zvýřený vzduch", měl by své hrdiny rekrutovat zásadně z pomocného*

personálu v ZOO. Howgh. Nebo velmi živá debata o správnosti významu slova *předpremiéra*, z níž vznikly návrhy na *postderniéry*, *midiéry* nebo dokonce *předmidiéru* a *postmidiéru*.

8.3. Facebooková stránka Grammar nazis – česká verze

V rámci sociální sítě Facebook mají její uživatelé možnost označit příspěvek jiného uživatele (nebo svůj vlastní) jako *To se mi líbí*, tedy dát mu tzv. *Like*. Je to jednoduchý způsob, jak ocenit příspěvky ostatních, aniž by bylo nutné použít slovních komentářů. Na tzv. *zed'* neboli profil Timeline přidává majitelka stránky *Grammar nazis – česká verze* obrázky – formou fotek nebo printscreenů internetových stránek, na kterých jsou pravopisné chyby, míru závažnosti prohřešků lze pak usuzovat právě podle počtu přidělených *liků*. Nicméně vzhledem k tomu, že uživatelů stránky stále přibývá, mají logicky nověji uváděné příspěvky větší počet kladných hodnocení.

Jednoznačně nejpoblárnější byl úryvek z komunikace přes Facebook, ve kterém jedna z uživatelék konzultovala se svými přáteli psaní *i/y* v rozkazovacím způsobu slovesa *poslat*. Ti usoudili, že jelikož se imperativ vztahoval k ženě, musí být podle pravidla shody přísudku s podmětem nutně použito *y*.

Druhým nejpoblárnějším příspěvkem byla fotografie cedule ze supermarketu s aktuální nabídkou, na které však chyběla ve slově diakritika, a tak podle komentářů fanoušků stránky lákala pravděpodobně na *Palachův týden*, neboť na ní stálo *Uhoř živý*. Třetí místo obsadil komentář z diskuze pod článkem na zpravodajském serveru *Novinky.cz*, ve kterém příspěvatel vyjádřil svoji obavu: *Hlavně aby děti uměli pořádně Česky!!!!*

Z pohledu četnosti výskytu chyb v jednotlivých pravopisných jevech nelze říci, že by na internetové stránce některý zcela jednoznačně převažoval. V téměř jedné pětině případů šlo o psaní *i/y* v koncovkách podstatných a přídavných jmen po obojetných souhláskách. V supermarketu se například zákazníci mohli dočíst, kolik stojí *salát hlávkový* a *televizor plazmoví*, děti v dětské knižce naopak dostaly za úkol *spočítej psi*, přímo na Facebooku se objevila fotografie s textem, kde mimo jiné stálo *netrap se*

lidmy. Z dalších chyb, které se zde objevily, je možné jmenovat např. *rychlí kšeft* (sms zpráva²⁰), *z nerez ocely* (propagační leták), *s problémy k psychologovi* (noviny), *neříkejte to trenérovy* (titulek TV Nova), *Zott bílý jogurt* (cedule v supermarketu).

Druhou nejčtenější chybou byl i zde, stejně jako na Nyxu, zápis podle výslovnosti hlásek, a to jak ve spodobě znělosti v kořenech slov, tak při ohýbání slov a odvozování. V obchodech byla inzerována *lopata na sních* a *Poděbratka*, u cesty prodával pěstitel *japka*, s cestovní kanceláří je podle reklamního letáku možné vypravit se *na jich staré Anglie* a v teletextu si přečíst, že v soutěži budou *porodci*.

Chyby v psaní *i/y* v kořeni slova, nebo dokonce přímo ve vyjmenovaných slovech, se na této stránce také objevily. Chybně psaná slova byla *vyditelné* (ČT24 online), *Nezávyslí* (titulek ČT), *nevizvednutí* svozu (vzkaz od doručovatele PPL), *myslyvecké medailonky* (jídelní lístek), *dobít hudební Nagano* (novinový titulek), *neviměnila* (facebooková stránka).

Z ostatních pravopisných jevů můžeme na této stránce najít obrázky dokládající chyby v psaní číslovek – *80-tá léta* (nápis na ceduli), hyperkorektní zápis slovesa *být* – *aby jsme* (náhrobní kámen), omyly ve shodě přísudku s podmínkem – *ragbistky ukázali* (novinový článek), špatně psané zdvojené souhlásky – *anténí technika* (vývěsní štít obchodu). Příspěvky na této stránce také s oblibou upozorňovaly na chyby v zápise cizích slov a přejatých slov: *standardyzované* (článek na iDnes.cz), *helowen party* (cedule restaurace), *rumpsteak* (cedule restaurace).

Co se týče analýzy z pohledu výskytu chyb, tak předmětem kritiky facebookové stránky byly jak chyby v seriózních i bulvárních médiích – *příběh z dobrým koncem*, tak další zdroje psaného projevu. Např. facebookové profily nebo stránky jiných uživatelů – *motlitebna*, dále se zde pravidelně objevují jídelní lístky – *holanský řízek*, nejrůznější druhy ručně psaných cedulí a vzkazů – *našli se klíče*, reklamní nápisy a cedule – *reflexologie plostky*, štítky v obchodech – *jogurt s piškotami*, reklamní slogany – *do hlouby lidské duše*, nápisy na ulicích – *vztup zakázán*, internetové stránky – *přehoz na židly*.

²⁰ V závorce je uvedeno, kde se chyba objevila.

Pokud se zaměříme na diskuze provázející jednotlivé příspěvky, je možné konstatovat, že debaty vykazovaly velmi podobné rysy jako diskuze na serveru Nyx. I na této stránce se u některých obrázků rozvinula debata o tom, zda je vhodné na chyby upozorňovat např. v případě vývěsních štítů a reklam prodejců asijského původu nebo pod vzkazy, u kterých bylo evidentní, že jejich autory jsou cizinci. K toleranci vyzývali diskutující i v případě nářečních výrazů. Naopak velmi netolerantní se přispěvatelé ukázali v případech zpravodajství, konkrétně u TV Nova nebo v případě gramatické chyby v dětské knížce, kterou byli obzvláště pobouřeni.

Stejně jako v diskuzi o gramatických chybách, i na této facebookové stránce došlo u jednoho z příspěvků k výměně názorů ohledně nutnosti dodržovat zásady českého pravopisu, pokud diskutující chce upozorňovat na chyby jiných. Analogii nalezneme také v úvahách nad tím, zda zveřejněná chyba je intencionální, nebo nikoliv – *pjeknou neděli* (facebookový profil Ládi Hrušky). A v zapojení humoru a nadsázky, např. v případě titulku *zvířata umřeli* (zpravodajství TV Nova), kdy jeden z diskutujících navrhuje teorii, že z pohledu nového občanského zákoníku zvířata již nejsou věci, a proto je možné je považovat za životná a v tomto smyslu aplikovat pravidlo shody přísudku s podmětem.

Závěr

Komunikace v prostředí internetu je bezpochyby značně specifická a odlišná od tradičních forem psané komunikace. Je ovlivněna médiem, ve kterém vzniká a stejně jako toto prostředí se velmi rychle vyvíjí a mění. Některé z jevů již jsou všeobecně v prostředí internetu tolerované – např. psaní bez diakritiky, používání různých sémiotických inovací, jiné pro ni příznačné prvky můžeme naopak nalézt i v psané komunikaci – emotikony. Český jazyk je zcela jistě tématem, které dokáže mezi lidmi jítřit emoce, a to jak ve skutečném životě, tak v komunikaci internetové. Někteří z účastníků komunikace si „boj“ za správné používání jazykových norem bezpochyby vzali za své. Tyto znalosti jim zároveň mohou poskytnout v prostředí internetové komunikace pocit převahy nad ostatními (Svobodová et al., 2011).

Z provedené analýzy vyplynulo, že respektování jazykových norem je nepochybně alespoň částí komunikantů považováno v prostředí internetu za nezbytné. Na druhou stranu diskutující, kteří mnohdy podle úrovně svých vlastních příspěvků měli o českém jazyce dostatečně hluboké znalosti, byli tolerantní k jevům, které jsou pro komunikaci v prostředí internetu příznačné, avšak jsou nespisovné. To vyplývá především z dichotomie psanosti a mluvenosti, kdy se většina uživatelů v internetové komunikaci snaží nějakým způsobem mluvenost zachytit. Debatující v naprosté většině případů jasně rozlišovali mezi snahou o simulaci mluvené řeči (ovšem při maximálním dodržení pravopisných norem) a chybami, které evidentně pramenily z neznalosti normy, případně z neochoty tuto normu aplikovat. Osoby pečlivě hlídající dodržování pravopisných norem v rámci fóra ve většině případů plně respektují obecněčeské nebo nářeční výrazy, nemají problém s psaním bez diakritiky, jsou schopny rozlišit různé prvky jazykové hry, byť s nimi mnohdy nesouhlasí, ani je samy nepoužívají. Je však nutné mít na zřeteli, že již Satrapa (2005) upozorňuje, že tolerance k pravidlům netikety, a tedy i jazykové kvalitě příspěvků, se může lišit v závislosti na prostředí, ve kterém se uživatel pohybuje. Tento přístup tedy nemusí platit v prostředí internetové komunikace všeobecně.

Míra tolerantnosti k čistě pravopisným chybám byla v souladu se závěry práce Hladké (2006), podle které část veřejnosti stále ještě chápe dodržování pravopisných norem jako součást základů vzdělání. Autorka (tamtéž) ale zároveň uvádí, že „Celkově

se zdá, že respekt k pravopisným pravidlům klesá od jevů lexikálního pravopisu přes morfologicky a syntakticky motivované psaní koncovkového i/y, í/ý až k interpunkci.“ Skutečně v analyzovaném korpusu se stížnosti na interpunkci objevily pouze výjimečně. V případech, kdy však k pochybením došlo v klasické psané komunikaci, se naopak míra tolerance ukázala mnohem menší, a to především pokud se jednalo o veřejnou komunikaci médií nebo např. komunikaci pracovní.

Summary

Main aim of this bachelor`s thesis was to analyze selected internet forums which are dedicated primarily to metalanguage commentaries on usage of Czech language in internet communication. Internet communication by no doubt shows very specific characteristics. These were therefore described in the first part of this thesis, including the language ones. These are for instance no use of diacritical signs, heavy use of abbreviations, substitution of some letters for different ones deriving from their similar sound, and also typos. Many of these arise from written-spoken dichotomy as internet communicants are very often trying to imitate spoken language which can be in Czech very different from the official written form.

Practical part of the thesis describes different approaches toward language norms in selected discussions, shows concrete examples of mistakes that were considered the most serious ones and analyzes what types of mistakes are the most frequent ones. Some examples of diminutives and abbreviations especially considered as terrible were also given.

However specifics of internet communication that were not basic spelling mistakes are already well known to most of internet forum members and are generally tolerated as inseparable part of the communication. On the other hand there was only very little tolerance shown towards breaking basic spelling rules where it was clear that the mistake arose purely from unfamiliarity or ignorance of the communicant. Even less tolerance was shown toward breaking spelling rules in official types of communication.

Použitá literatura

CRYSTAL, David. *Language and the Internet* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2001, ix, 272 p.

CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2010, 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2008, 381 s. ISBN 978-807-1069-614.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tabulka 7: Domácnosti s přístupem k internetu, 2007 až 2013. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci 2013*. Praha: Český statistický úřad, 2013. Kód: e-9701-13. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/9701-13-r_2013

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Čeština v síti: Psanost či mluvenost? (O stylu e-mailového dialogu), I. *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 1997a, roč. 80, č. 4, s. 225-234. ISSN 0027-8203. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7410>

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Čeština v síti: Psanost či mluvenost? (O stylu e-mailového dialogu), II. *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 1997b, roč. 80, č. 4, s. 234-247. ISSN 0027-8203. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7410>

ČMEJRKOVÁ, Světlá. E- čeština. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2006, roč. 14, č. 1-4, s. 4-15. ISSN 1210-9339. Dostupné také z: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/system/files/publikace/cds/CDS2006-14.pdf>

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Úvodem: Mluvený jazyk kolem nás. In: ČMEJRKOVÁ, Světlá a Jana HOFFMANNOVÁ. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí: Mluvený jazyk kolem nás*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011a, s. 9-13. *Lingvistika (Academia)*. ISBN 978-80-200-1970-7

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mluvenost a psanost a specifická jazyková situace češtiny. ČMEJRKOVÁ, Světlá a Jana HOFFMANNOVÁ. In: *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí: Mluvený jazyk kolem nás*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011b, s. 41-60. *Lingvistika (Academia)*. ISBN 978-80-200-1970-7

ČOPJAKOVÁ, Kateřina. Internetový server nyx se snaží o kultivaci zdejších diskuzních fór. *Respekt* [online]. 5.1.2009. [cit. 2014-11-29]. Dostupný z: <http://respekt.ihned.cz/c1-36455580-internetovy-server-nyx-se-snazi-o-kultivaci-zdejsich-diskusnich-for>.

ČTK. Na Facebooku je 4,2 milionu Čechů. Jejich počet za rok stoupl o desetinu. *Deník.cz* [online]. 4.2.2014 [cit. 2014-05-25]. Dostupné z:

http://www.denik.cz/z_domova/na-facebooku-je-4-2-milionu-cechu-jejich-pocet-za-rok-stoupl-o-desetinu-20140203.html

FINDRA, Ján. 2009. Elektronická komunikačná sfera a jazyk internetovej komunikácie *Kultúra slova : vedeckopopularizačný časopis pre jazykovú kultúru a terminológiu : orgán Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV a Jazykového odboru Matice slovenskej*, Martin : Vydavateľstvo Matice slovenskej, roč 43, 1, s. 11 – 18. ISSN 0023-5202.

HAŠOVÁ, Lucie. Lásky jedné esemesky. *Naše řeč*, 2002, roč 85, č. 4, s. 207–212. ISSN 0027-8203. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7693>.

HAŠOVÁ, Lucie. Jak a o čem se diskutuje v internetovém češtinářském klubu (BTW např. přechodníků je IMHO škoda). In *Naše řeč*, 2003, roč. 86, č. 2, s. 57–70. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7719>.

HLADKÁ, Zdeňka a Ivan ŠMILAUER. K specifickým rysům elektronické komunikace. In: *Teorie a empirie: bichla pro Krčmovó*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 151-162. ISBN 8021039558.

HLADKÁ, Zdeňka. Cizojazyčné prvky v korespondenci mladých lidí. *Naše řeč*, Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2003, roč. 86, č. 5, s. 241-250. ISSN 0027-8203. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7746>.

HLADKÁ, Zdeňka. Pravopis v současné korespondenci mladých lidí (na materiálu tradičních dopisů, e-mailů a SMS). *Naše řeč*, 2006, roč. 89, 2, s. 73 – 87. ISSN 0027-8203. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7880>.

HOFFMANNOVÁ, Jana. Různé podoby současné komunikace: mezi mluveností a psaností. Část 1. *Český jazyk a literatura*. 2010-2011a, roč. 61, č. 2, s. 62-70. ISSN 0009-0786.

HOFFMANNOVÁ, Jana. Různé podoby současné komunikace: mezi mluveností a psaností. Část 2. *Český jazyk a literatura*, 2010-2011b, roč. 61, č. 4, s. 176-184. ISSN 0009-0786.

HOFFMANNOVÁ, Jana a Olga MÚLLEROVÁ. Některé situační, strategické a textově typologické charakteristiky komunikace na WWW chatu. In: JANDOVÁ, Eva et al. *Čeština na WWW chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2006, s. 159 -224. ISBN 8073682532.

CHATFIELD, Tom. *Digitální svět: 50 myšlenek, které musíte znát*. Vyd. 1. Překlad Irena Grusová. Praha: Slovart, 2008. ISBN 978-807-3917-203.

CHROMÝ, Jan. Vachkovo pojetí psaného jazyka v kontrastu s běžnou (nejen internetovou) komunikací. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2006, roč. 9, 1 -4, s. 53-57. ISSN 1210-9339. Dostupné také z: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/system/files/publikace/cds/CDS2006-14.pdf>.

- JANDOVÁ, Eva. Internet a chat. In: JANDOVÁ, Eva et al. *Čeština na WWW chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2006a, s. 13–21. ISBN 8073682532.
- JANDOVÁ, Eva. Komunikace na WWW chatu. In: JANDOVÁ, Eva et al. *Čeština na WWW chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2006b, s. 22 - 44. ISBN 8073682532.
- JANDOVÁ, Eva. Některé jazykové rysy WWW chatu. In: JANDOVÁ, Eva et al. *Čeština na WWW chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2006c, s. 85 – 100. ISBN 8073682532.
- JANDOVÁ, Eva. *Konverzace na WWW chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007, 175 s. ISBN 8073682540.
- KNOW YOUR MEME. *Know Your Meme: Grammar Nazi*.(2014), [cit. 2014-12-28] dostupné z: <http://knowyourmeme.com/memes/grammar-nazi>
- KOPECKÝ, Kamil. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007, 98 s. ISBN 9788085783780.
- KULHÁNKOVÁ, Hana a Jakub ČÁMEK. *Fenomén facebook*. 1. vyd. Kladno: Jakub Čápek, 2010, 128 s. ISBN 978-809-0476-400.
- MŽOURKOVÁ, Hana. Postoje k pravopisu v diskusích na internetu. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2006, roč. 9, 1 -4, s. 126 -132. ISSN 1210-9339. Dostupné také z: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/system/files/publikace/cds/CDS2006-14.pdf>
- PÍRKO, Martin. Nyx – sekta, nebo Mensa? *Lupa : server o českém internetu* [online]. 23.43. 2003 [cit. 2014-10-19]. Dostupný z: <http://www.lupa.cz/clanky/nyx-sekta-nebo-mensa/>.
- Pravidla českého pravopisu*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2005, 391 s. ISBN 80-200-1327-9.
- REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 327 s. ISBN 8071789267.
- SATRAPA, Pavel. Netiketa. *Lupa : server o českém internetu* [online]. 31. 3. 2005 [cit. 2014-10-19]. Dostupný z: <http://www.lupa.cz/clanky/netiketa/>.
- SHERMAN, Tamah. Česká internetová diskusní fóra jako zdroj diskursu o interkulturním a jazykovém kontaktu: Případ „Český šok“. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2006, roč. 9, 1 -4, s. 69 -76. ISSN 1210-9339. Dostupné také z: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/system/files/publikace/cds/CDS2006-14.pdf>
- SHERMAN, Tamah a Jaroslav Švelch. “Grammar Nazis never sleep”: Facebook humor and the management of standard written language. *Language Policy* [online]. 5. 12.

2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupný z: <http://rd.springer.com/article/10.1007%2Fs10993-014-9344-9>.

SVOBODOVÁ, Jana et al. *Fenomén spisovnosti v současné české jazykové situaci*. Vyd. 1. Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2011, 233 s. Spis PdF OU. ISBN 978-807-4640-193.

SVOBODOVÁ, Diana. Slovní zásoba na WWW chatu. In: JANDOVÁ, Eva et al. *Čeština na WWW chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2006, s. 101 – 157. ISBN 8073682532.

WINKLER, Peter. *Velký počítačový lexikon: co je co ve světě počítačů*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009, 520 s. ISBN 978-80-251-2331-7.

ŽEMLIČKA, Martin. *E-mail, chat, sms: praktický průvodce elektronickou komunikací*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 110 s. ISBN 80-722-6928-3.